

**Slovenská agentúra životného prostredia
Banská Bystrica**

**Lesné hospodárstvo a jeho vplyv na životné prostredie
v Slovenskej republike k roku 2007**

Indikátorová sektorová správa

2008

Mgr. Peter Kapusta

Obsah	
Predslov	3
Súhrn	4
1. Úvod	6
2. Metodika	7
3. Implementácia environmentálnej politiky do lesného hospodárstva	10
3. 1. Politický rámec implementácie environmentálnej politiky do lesného hospodárstva v EÚ	10
3.2. Politický rámec implementácie environmentálnej politiky do lesného hospodárstva v SR	13
4. Aký je súčasný stav a smerovanie lesného hospodárstva v SR?	17
4.1. Trendy v lesnom hospodárení	18
4.1.1. Usporiadanie štruktúry vlastníctva lesov Slovenska	18
4.1.2. Obhospodarovanie lesov podľa zásad trvalo udržateľného hospodárenia	19
4.1.3. Zdravie lesov	22
4.1.4. Zvýšenie ekonomickej efektívnosti LH (konkurencieschopnosť LH)	24
4.2. Legislatívne nástroje v lesnom hospodárstve	24
5. Aký je vplyv lesného hospodárstva na životné prostredie v SR?	26
5.1. Východisková situácia v SR	26
5.1.1. Význam funkcií lesov	27
5.1.2. Využívanie lesov	28
5.1.3. Rozvoj biodiverzifikácie lesov	29
6. Zvyšuje sa environmentálna efektivita lesného hospodárstva v SR?	32
6.1. Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na zastúpenie ochranných lesov	32
6.2. Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu dendromasy	33
6.3. Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu palív	33
Zoznam použitej literatúry	35
Zoznam použitých skratiek	37

Predslov

Správa *Lesné hospodárstvo a jeho vplyv na životné prostredie v Slovenskej republike k roku 2007* je jedným z výstupov úlohy zaradenej do plánu hlavných úloh Slovenskej agentúry životného prostredia a Ministerstva životného prostredia SR *Hodnotenie vplyvov vybraných odvetví ekonomických činností na životné prostredie a implementácie environmentálnych aspektov do sektorových politík*. Táto správa je v poradí už druhou tohto typu. Prvá bola spracovaná v roku 2005.

V roku 2005 boli v rámci úlohy vypracované sady indikátorov a indikátorové sektorové správy za sektor poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, doprava, energetika, priemysel a cestovný ruch. Správy komplexne hodnotia vzťah ekonomického sektoru a životného prostredia pomocou sady environmentálnych indikátorov a sú zamerané na kľúčové otázky a problémy. Materiál bol predložený na rezortné a mimorezortné pripomienkové konanie a následne do operatívnej porady ministra životného prostredia. Na operatívnej porade bol schválený a prijatý ďalší postup prác, ktorý uložil Slovenskej agentúre životného prostredia pokračovať v hodnotení formou aktualizácie databázy indikátorov v jednoročných intervaloch a sumárnych sektorových správ v dvojročných intervaloch. Zároveň bola uložená povinnosť následného zverejnenia indikátorov a správ na stránke www.enviroportal.sk/sektor/.

Súhrn

Aký je súčasný stav a smerovanie lesného hospodárstva v SR?

Po roku 1989 postupne badáme značný posun v chápaní a správaní sa k lesom a ich zdrojom od skoro výlučne produkčného (ťažba dreva) k uznaniu zabezpečenia rovnováhy všetkých (teda aj mimoprodukčných) funkcií lesov a tiež k uplatňovaniu trvalo udržateľného obhospodarovania lesov.

Trendy v lesnom hospodárení

- Podiel HDP LH na celkovom HDP SR od roku 1990 neustále klesá, napriek výkyvom v roku 2004-2006, kedy sa prejavil predaj dreva spracovaného po jesennej kalamite v roku 2004, pričom sa ale tento podiel stále pohybuje pod úrovňou 1%.
(Indikátor [Podiel lesného hospodárstva na hrubom domácom produkte](#))
- V súčasnosti je vo vlastníctve štátu 41,4 % LP, pričom v jeho užívaní je 55,5 % LP SR. Nevysporiadaných je ešte 5,6 % LP a teda doposiaľ sa neukončilo usporiadanie vlastníctva a užívania lesov v zmysle reštitučných zákonov.
(Indikátor [Štruktúra vlastníckych a užívateľských vzťahov v LH](#))
- Výmera lesných porastov je na Slovensku stabilná, pričom z dlhodobého hľadiska sa zvyšuje. V súčasnosti predstavuje 40,9 % z celkovej výmery štátu.
(Indikátor [Vývoj plôch lesných pozemkov](#))
- Z výsledkov projektu Corine Land Cover vyplýva, že najvýraznejšie zmeny krajinej pokrývky Slovenska za obdobie 1990-2000 boli identifikované práve v lesnej krajine. Celkove podľa CLC od roku 1990 ubudlo 25,9 km² prevažne ihličnatých lesov.
(Indikátor [Zmeny lesnej pokrývky](#))
- V lesoch SR prevláda zo stanovištného ekologického hľadiska vcelku priaznivá druhová štruktúra. Listnatých drevín je 59,5 % s najväčším zastúpením buku a dubu a ihličnatých drevín je 40,5 % s najväčším zastúpením smreku.
(Indikátor [Drevinové zloženie lesov](#))
- Z vývoja vekovej štruktúry pozorujeme postupný posun zastúpenia porastov do vyšších stupňov, pričom skutočné vekové zloženie lesov SR sa od normálneho (teoretického) čiastočne odlišuje.
(Indikátor [Veková štruktúra lesov](#))
- Zásoba dreva sa v lesoch SR v ostatných desaťročiach zvyšuje, k roku 2007 činí 445,9 mil. m³ a vzrástla o 25,9 % oproti roku 1990, pričom od roku 1994 zásoba listnatého dreva prevyšuje zásobu ihličnanov.
(Indikátor [Porastové zásoby lesov](#))
- Imisné poškodenie lesov v posledných rokoch mierne klesá (pričom depozície síry sú o niečo vyššie ako depozície dusíka), no úroveň kyslej depozície na lesy a lesné pôdy je ešte stále vysoká. V dôsledku synergického pôsobenia komplexu škodlivých činiteľov a prebiehajúcej klimatickej zmeny naďalej dochádza k rozsiahlemu hynutiu smrečín.
(Indikátor [Poškodenie lesov imisiami](#))
- Na poškodzovaní lesov sa v prevažnej miere podieľajú abiotické škodlivé činitele, z ktorých najväčší podiel majú veterné kalamity (2 686 833 m³ napadnutého dreva v roku 2007). Z biotických škodlivých činiteľov sú najvýznamnejšou skupinou podkôrníky (2 506,8 tis. m³).
(Indikátor [Biotické a abiotické škodlivé činitele](#))
- Čo sa týka zdravotného stavu lesov a ich ochrany, príznaky poškodenia vykazuje 26 % stromov, čo je horšie ako európsky priemer a teda zdravotný stav lesov na Slovensku treba stále považovať za veľmi nepriaznivý.
(Indikátor [Zdravotný stav lesov podľa defoliácie](#))

Aký je vplyv lesného hospodárstva na životné prostredie v SR?

- Lesné ekosystémy zohrávajú kľúčovú úlohu a majú nezastupiteľné miesto pri vytváraní a ochrane životného prostredia v krajine a pri udržiavaní ekologickej stability územia.
- Vzhľadom na osobitné postavenie lesného hospodárstva a previazanosti lesov s okolitou krajinou sa jeho vplyv na životné prostredie prejavuje väčšinou pozitívne.

- Vyše 28 % výmery porastovej plochy lesov sa nachádza v najvyššom stupni prirodzenosti a takmer 20 % lesných ekosystémov možno hodnotiť ako ekologicky stabilných, resp. 48 % ako prevažujúco ekologicky stabilných.
- V období po roku 1990 nastal nárast požiadaviek na plnohodnotné uplatňovanie verejnoprospešných funkcií lesov, pričom výmera hospodárskych lesov má odvtedy klesajúcu tendenciu a naopak podiel ochranných lesov (17 %) a lesov osobitného určenia sa zvýšil.
(Indikátor [Kategorizácia lesov](#))
- Lesné porasty sa v značnej miere podieľajú na záchytoch atmosférického CO₂, čo ročne predstavuje na Slovensku zníženie celkových emisií oxidu uhličitého o 2 – 7 %.
(Indikátor [Záchyty emisií CO₂ lesnými ekosystémami](#))
- Využívanie lesov môžeme hodnotiť ako trvalo udržateľné, keďže je ťažba dreva nižšia ako jeho ročný prírastok (ťažby dlhodobo dosahujú 40 až 66 % podielu ročného prírastku). V roku 2007 činili 71,7 % a to hlavne v dôsledku realizácie nadmerných náhodných ťažieb spôsobených kalamitami.
(Indikátor [Využívanie lesných zdrojov](#))
- Spotreba palivovej biomasy (23,9 tis.t k roku 2007 v rámci LH), ako aj jej produkcia (860 tis.t) dlhodobo stúpa, avšak jej využitie na energetické účely v SR ako aj v samotnom LH stále výrazne zaostáva za potencionálnymi možnosťami z hľadiska využiteľnosti zdrojov.
(Indikátor [Produkcia a spotreba dendromasy v LH](#))
- Množstvo viazaného uhlíka v lesoch SR sa za ostatné desaťročia značne zvýšilo.
(Indikátor [Zásoby uhlíka v lesnej biomase a pôde](#))
- V súčasnosti sa kladie osobitný dôraz na zvýšenie podielu prirodzenej obnovy, ktorý sa od roku 1990 prakticky zdvojnásobil. V súčasnosti predstavuje 34,1 %, čo však ešte stále nedosahuje úroveň lesnícky vyspelých štátov.
(Indikátor [Podiel prirodzenej obnovy z celkovej výmery každoročne obnovovaných plôch](#))
- K prioritám súčasného lesníctva a k hlavným úlohám LH patrí biologická rozmanitosť lesných ekosystémov. Veľký význam pre implementáciu trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch má sledovanie ohrozených lesných druhov, no špeciálna databáza s takýmito druhmi však zatiaľ na Slovensku neexistuje.
(Indikátor [Biodiverzita lesov a jej ohrozenosť](#))
- Lesnatosť osobitne chránených častí prírody je až okolo 73 % a teda les je tu jedným z najdôležitejších ekosystémov. Celkový podiel lesov s obmedzeniami ochrany prírody predstavuje 57 %, z čoho vyplývajú i obmedzovania ich bežného obhospodarovania.
(Indikátor [Lesy a chránené územia](#))

Zvyšuje sa environmentálna efektivita lesného hospodárstva v SR?

Environmentálna efektivita má v súčasnosti prevažne pozitívny trend vo vzťahu k vybratým ukazovateľom. Uplatňovanie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov dáva predpoklad k rastu environmentálnej efektivity lesného hospodárstva na Slovensku.

- Environmentálnu efektivitu lesného hospodárstva vzhľadom na zastúpenie mimoprodukčných lesov môžeme hodnotiť ako relatívne vysokú so stabilizovaným vývojom, keďže v dôsledku zvyšovania nárokov na plnenie verejnoprospešných funkcií došlo k značnému zvýšeniu výmery lesov ochranných i osobitného určenia, v poslednom období je však ich výmera stabilizovaná.
(Indikátor [Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na zastúpenie lesov s verejnoprospešnou funkciou](#))
- Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu dendromasy rastie, keďže spotreba palivovej biomasy pri kolísavom vývoji HDP lesného hospodárstva stúpa.
(Indikátor [Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu dendromasy](#))
- Environmentálnu efektivitu LH v súvislosti s celkovou spotrebou palív v lesnom hospodárstve môžeme hodnotiť ako mierne pozitívnu, nakoľko spotreba palív v LH postupne klesá (čo predpokladá miernejšie dopady na ŽP).
(Indikátor [Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu palív](#))

1. Úvod

Indikátorová sektorová správa **Lesné hospodárstvo a jeho vplyv na životné prostredie v Slovenskej republike k roku 2007** je zameraná na hodnotenie vplyvu lesného hospodárstva, ako jedného z hospodárskych odvetví Slovenska, na životné prostredie v procese implementácie environmentálnych aspektov do lesníckej politiky.

Integrácia environmentálnej politiky do sektorových politík bola zahájená na summite Európskej Rady v Cardiffe. Predstavuje celoeurópsky proces, pri ktorom sú zámery a ciele environmentálnej politiky premietnuté do sektorových politík, s cieľom zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja.

Primárnym cieľom tohto procesu je zabezpečiť prechod od tradičného spôsobu politickej praxe, kedy environmentálne opatrenia boli realizované len ako odozva na škody spôsobené aktivitami ekonomických sektorov v životnom prostredí („end-of-pipe“), k politikám so zabudovanými preventívnymi opatreniami, minimalizujúcimi negatívne dôsledky na maximálne možnú mieru.

Smerovanie lesníctva v EÚ sa uberá o.i. cestou podpory integrácie princípov trvalo udržateľného rozvoja a ochrany životného prostredia do všetkých politík týkajúcich sa lesov.

Efektívnym nástrojom hodnotenia integrácie environmentálnych aspektov do lesníckej politiky sú **sady indikátorov** – merateľných ukazovateľov, následne hodnotených formou **sektorových správ**.

Hodnotenie vplyvu sektoru lesného hospodárstva na životné prostredie vychádza z rešpektovania procesu tvorby a vyhodnocovania indikátorov a spracovávania sektorových hodnotiacich správ na úrovni Európskej únie, zastrešovaného aktivitami Európskej Environmentálnej Agentúry (EEA), Organizáciou pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD) a Štatistickým úradom Európskeho spoločenstva (EUROSTAT).

Účelom takto koncipovanej sektorovej správy za oblasť lesného hospodárstva v podmienkach SR je získať:

- základný dokument na poznanie vplyvu lesného hospodárstva na životné prostredie,
- podklad pre hodnotenie účinnosti aplikácie environmentálnych opatrení do lesníckej politiky,
- východiskový dokument pri implementácii Cardiffskeho procesu a Lisabonskeho procesu v podmienkach SR,
- efektívny nástroj vyhodnocovania strategických cieľov, resp. dlhodobých priorít Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja (NS TUR).

Správa je primárne zameraná na hodnotenie vzájomného vzťahu lesného hospodárstva a životného prostredia. Okrajovo sa dotýka niektorých ekonomických a sociálnych faktorov, majúcich významný nepriamy vplyv na životné prostredie. Je vyjadrením postojov odborníkov z oblasti životného prostredia ale rovnako akceptuje stanoviská odborníkov rezortu pôdohospodárstva.

Správa je určená predovšetkým politikom ako vhodný nástroj pre rozhodovacie procesy, odborníkom a pedagógom z oblasti životného prostredia a pôdohospodárstva a v neposlednom rade študentom ako aj širokej verejnosti angažujúcej sa vo veciach životného prostredia.

2. Metodika

Spracovanie indikátorovej sektorovej správy vychádza z metodiky zavedenej Európskou environmentálnou agentúrou v Kodani (EEA) v procese indikátorového hodnotenia implementácie environmentálnych aspektov do sektorov ekonomických činností a ich vplyvu na životné prostredie. Proces hodnotenia je zameraný na dve fázy:

1. fáza: Zostavenie a vypracovanie súboru agregovaných a individuálnych indikátorov podľa D-P-S-I-R modelu,
2. fáza: Vypracovanie indikátorovej sektorovej správy.

Kauzálny D-P-S-I-R reťazec predstavuje metodologický nástroj integrovaného posudzovania životného prostredia. V rámci jednotlivých článkov tohto reťazca sa nachádzajú agregované a individuálne indikátory charakterizujúce:

- **hnacie sily** ("driving forces" - **D**), t.j. spúšťacie mechanizmy procesov v spoločnosti – napr. štruktúra vlastníckych a užívateľských vzťahov v LH, ktoré vyvolávajú,
- **tlak** ("pressure" - **P**) na životné prostredie v negatívnom, prípadne v pozitívnom zmysle, ktorý je bezprostrednou príčinou zmien v
- **stave životného prostredia** ("state" - **S**). Zhoršovanie stavu životného prostredia – jeho zložiek má zvyčajne za následok negatívny
- **dôsledok** ("impact" - **I**) na zdravie človeka, biodiverzitu, funkcie ekosystémov, čo logicky vedie k formulovaniu opatrení a nástrojov v spoločnosti zameraných na eliminovanie, resp. nápravu škôd v životnom prostredí v poslednom článku tohto kauzálneho reťazca - ktorým je
- **odozva** ("response" - **R**).

D-P-S-I-R model pre lesné hospodárstvo je zjednodušeným vyjadrením reality. Existujú ďalšie vzťahy a faktory (napr. sociálne–ekonomické) významne ovplyvňujúce životné prostredie, ktoré v modeli nie sú plne zahrnuté.

Podrobne spracované individuálne lesnícko-environmentálne indikátory SR zaradené v štruktúre D-P-S-I-R sú sprístupnené na stránke www.enviroportal.sk/indikatory/. Zahŕňajú popis indikátora, hodnotenie trendov, vytyčené politické ciele vo vzťahu k indikátoru, medzinárodné porovnanie, odkazy k problematike.

Súbor environmentálnych indikátorov usporiadaných v zmysle D-P-S-I-R modelu poskytuje teoretickú základňu pre vypracovanie tzv. **indikátorovej sektorovej správy**, ktorej prioritným cieľom je poznať **príčinno - následné vzťahy** medzi činnosťou človeka (lesným hospodárstvom) a stavom životného prostredia pomocou D-P-S-I-R reťazca a tak poskytnúť inovatívny pohľad na stav a vývoj životného prostredia prostredníctvom integrovaného hodnotenia.

Indikátorová správa sa zameriava na zodpovedanie štyroch kľúčových politických otázok:

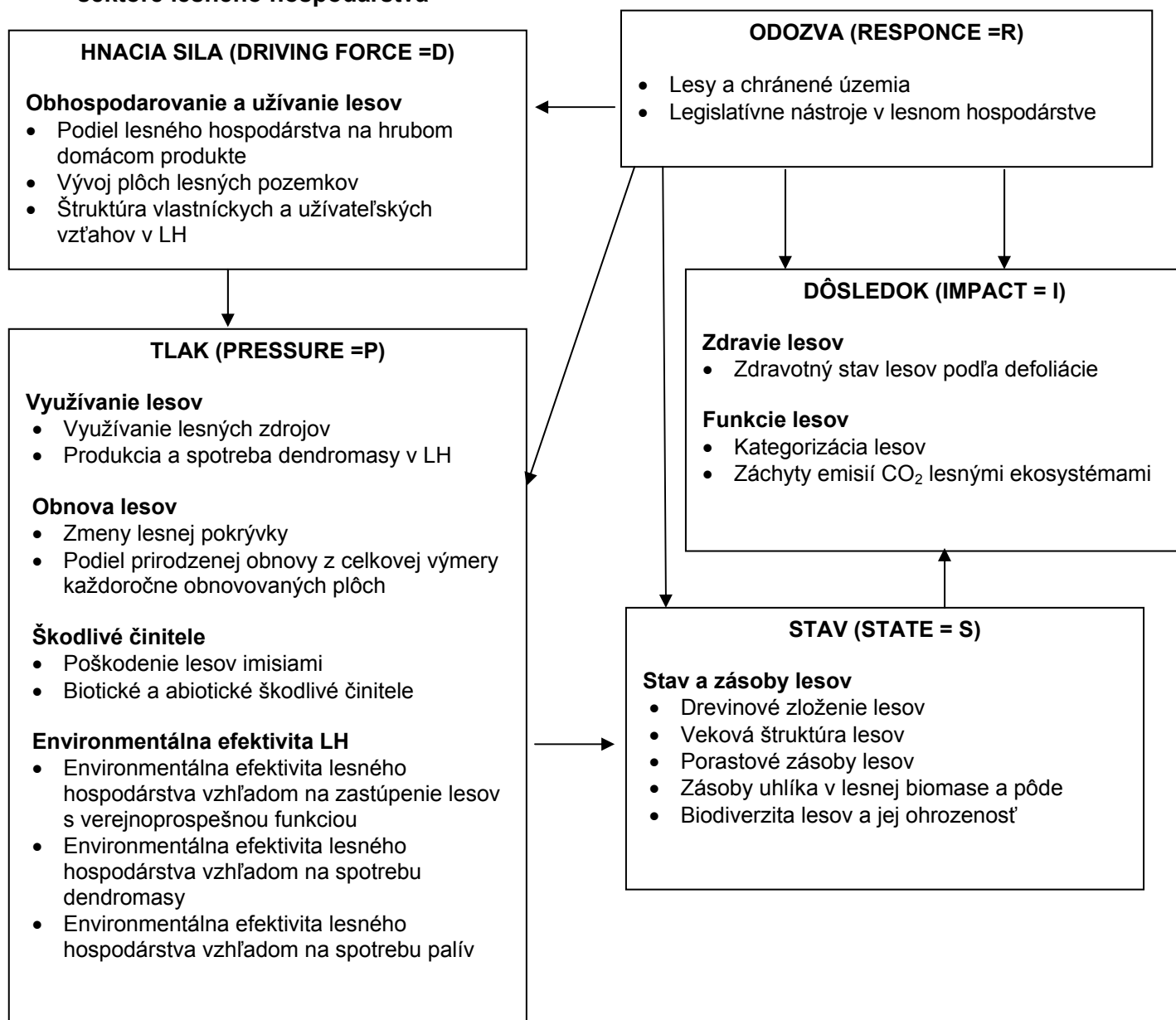
- 1/ Aký je súčasný stav a smerovanie lesného hospodárstva v SR?
- 2/ Aký je vplyv lesného hospodárstva na životné prostredie v SR?
- 3/ Zvyšuje sa environmentálna efektivita lesného hospodárstva v SR?
- 4/ Podporujú súčasné legislatívne a finančné mechanizmy zavádzanie environmentálnych opatrení do lesného hospodárstva v SR?

Správa zároveň berie do úvahy priority hodnotenia podľa Pan-európskych kritérií trvalo udržateľného obhospodarovania lesov, akými sú:

- *Udržanie a primeraný rozvoj lesných zdrojov a ich príspevku do globálneho kolobehu uhlíka,*
- *Udržanie zdravotného stavu a vitality lesných ekosystémov,*

- Udržanie a podpora produktívnej funkcie lesa (drevné aj nedrevné produkty),
- Udržanie, ochrana a primeraný rozvoj biologickej diverzity lesných ekosystémov,
- Udržanie a primeraný rozvoj ochranných funkcií v lesnom hospodárstve (najmä pôdoochranej a vodoochranej),
- Udržanie ostatných sociálno-ekonomických funkcií a podmienok.

Kauzálny reťazec environmentálnych indikátorov v SR podľa D-P-S-I-R modelu v sektore lesného hospodárstva

Zoznam agregovaných a individuálnych indikátorov v sektore lesného hospodárstva SR podľa D-P-S-I-R modelu (s možnosťou priameho výberu individuálneho indikátora)

Postavenie v DPSIR* štruktúre	Agregovaný indikátor	P.č.	Individuálny indikátor	
Hnacia sila	Obhospodarovanie a užívanie lesov	1.	Podiel lesného hospodárstva na hrubom domácom produkte	
		2.	Vývoj plôch lesných pozemkov	
		3.	Štruktúra vlastníckych a užívateľských vzťahov v LH	
Tlak	Využívanie lesov	4.	Využívanie lesných zdrojov	
		5.	Produkcia a spotreba dendromasy v LH	
	Obnova lesov	6.	Zmeny lesnej pokrývky	
		7.	Podiel prirodzenej obnovy z celkovej výmery každoročne obnovovaných plôch	
	Škodlivé činitele	8.	Poškodenie lesov imísiami	
		9.	Biotické a abiotické škodlivé činitele	
	Environmentálna efektivita LH	10.	Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na zastúpenie lesov s verejnoprospešnou funkciou	
		11.	Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu dendromasy	
		12.	Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu palív	
	Stav	Stav a zásoby lesov	13.	Drevinové zloženie lesov
			14.	Veková štruktúra lesov
			15.	Porastové zásoby lesov
16.			Zásoby uhlíka v lesnej biomase a pôde	
17.			Biodiverzita lesov a jej ohrozenosť	
Dôsledok	Zdravie lesov	18.	Zdravotný stav lesov podľa defoliácie	
	Funkcie lesov	19.	Kategorizácia lesov	
		20.	Záchyty emisií CO ₂	
Odozva	Ochrana prírody	21.	Lesy a chránené územia	

*D – driving force – hnacia sila

*P – pressure – tlak

*S – state – stav

*I – impact – dôsledok

*R – response – odozva

3. Politický rámec implementácie environmentálnej politiky do lesného hospodárstva

Implementácia environmentálnej politiky do lesného hospodárstva prebieha ako na európskej tak na národnej úrovni. Slovensko sa v duchu paneurópskeho procesu plne zapojilo tak do európskych, ako aj celosvetových iniciatív súvisiacich s presadzovaním a uplatňovaním zásad trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch a tak na lokálnej, národnej i medzinárodnej úrovni plne podporuje a aktívne ovplyvňuje paneurópsky lesnícky proces. Závery všetkých piatich ministerských konferencií boli a naďalej sú rozpracovávané na národnej úrovni a implementované do hlavných smerov lesníckej politiky na Slovensku.

3. 1. Politický rámec implementácie environmentálnej politiky do lesného hospodárstva v Európskej únii

Lesníctvo donedávna nebolo prioritnou oblasťou EÚ. Ako Biela kniha, tak aj samotná Spoločná poľnohospodárska politika EÚ nevenovali tejto oblasti zvláštnu pozornosť. Dlhú dobu **neexistovala ani samostatná jednotná lesnícka stratégia na úrovni EÚ**. Ciele týkajúce sa rozvoja lesníctva vždy vychádzali z okamžitých potrieb spoločnosti. Dôvodom pre absenciu samostatnej politiky bola napr. aj skutočnosť, že v členských štátoch EÚ je oblasť lesníctva úzko naviazaná na rozvoj vidieka, pričom lesníctvo predstavuje jeden z nástrojov rozvoja vidieckych oblastí a regiónov a tiež väčšina týchto štátov sa vyznačuje veľmi nízkou lesnatosťou v dôsledku masového odlesňovania rozsiahlych území v minulosti.

Aj napriek tomu sú ochrana, obhospodarovanie a trvalá udržateľnosť lesov v centre záujmu už existujúcich spoločných stratégií ako sú napr. Spoločná poľnohospodárska politika a rozvoj vidieka, stratégia o životnom prostredí a biodiverzite, jednotná obchodná politika, politika vnútorného trhu, stratégie v oblasti výskumu, priemyslu, rozvoja spolupráce a energie.

V rokoch **1964-1988** Európske spoločenstvo prijalo niekoľko opatrení zameraných na rozvoj lesníckeho sektora. Tieto opatrenia však neboli systémové a boli vždy priamou súčasťou Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Opatrenia sa týkali harmonizácie legislatívy, rozvoja lesov a lesníctva, **ochrany lesov pred nepriaznivými vplyvmi znečistenia ovzdušia** a nebezpečenstvom lesných požiarov ako aj lesníckeho výskumu.

V rokoch **1988-1992** Spoločenstvo začalo k vlastným lesníckym projektom pristupovať komplexnejšie. V septembri 1988 Európska komisia predložila Rade EÚ **Spoločnú lesnícku stratégiu a Lesnícky akčný program**. Tieto dokumenty boli Radou EÚ prijaté v roku 1989 a dotýkali sa nasledovných oblastí:

- zalesňovania poľnohospodárskych pozemkov,
- rozvoja a optimálneho využívania lesov vo vidieckych oblastiach,
- produkcie korku,
- **ochrany lesov**.

Rok 1992 priniesol významný prelom v prístupe EÚ k otázkam týkajúcim sa rozvoja lesníckeho sektora. Rozhodnutia prijaté v niektorých hlavných oblastiach podstatnou mierou zmenili znenie **Lesníckeho akčného programu** (opatrenia týkajúce sa ochrany lesov pred nepriaznivými vplyvmi znečistenia ovzdušia a nebezpečenstvom vzniku lesných požiarov). Význam týchto opatrení sa zvýšil najmä vďaka prijatiu smerníc č. 2157/92 a 2158/92 a ich neskorších novelizácií. Tieto vyhlášky definovali opatrenia týkajúce sa:

- **znečisťovania ovzdušia** (potreba pravidelného monitoringu poškodenia lesa vplyvom znečisťovania ovzdušia, požiadavka obnovy poškodených lesov).

Stav európskych lesov monitoruje Európska komisia spoločne s UNECE už vyše 17 rokov. Monitoring je orientovaný na cezhraničný vplyv imisií na les a to v dvoch úrovniach sledovania.

- **lesných požiarov** (klasifikácia území podľa stupňa požiarnej rizikovosti, vypracovanie plánov protipožiarnej ochrany lesov, analýz príčin požiarov, vytvorenie informačného systému EÚ v tejto oblasti, zriadenie spoločnej databázy o lesných požiaroch).

V roku 1992 boli v rámci EÚ prijaté ďalšie 3 smernice, ktorých cieľom bolo podporiť lesnícke opatrenia v poľnohospodárstve.

Po roku 1992 EÚ zaviedla do praxe ďalšie opatrenia týkajúce sa lesného hospodárstva ako napr.:

- vytvorenie jednotného Európskeho lesníckeho informačného a komunikačného systému (**EFICS**, 1994) s cieľom zbierať, koordinovať, štandardizovať, spracovávať a rozširovať informácie lesníckeho sektora a jeho rozvoja. Fungoval do roku 2002, pričom bolo navrhnuté pokračovať v ňom pripravením informačného systému na báze internetu,
- spolufinancovanie lesníckeho výskumu z prostriedkov výskumných a vývojových programov EÚ existujúcich v oblasti poľnohospodárstva a životného prostredia.

Únia v súčasnosti považuje v súvislosti s lesmi za veľmi dôležitú **podporu rozvoja lesníckeho sektora**, ktorý predstavuje významný prvok pre zachovanie pracovných príležitostí na vidieku, ochranu prírodného prostredia a zlepšenie zdravotného stavu poškodených lesov, zachovanie sociálnych a rekreačných funkcií lesov, podporu ekologicky, ekonomicky a sociálne trvalo udržateľného hospodárenia, podporu medzinárodnej spolupráce pri ochrane lesov.

Značná pozornosť EÚ sa venuje **špecifickým lesníckym otázkam**, ktoré sa sústreďujú na:

- zachovanie biodiverzity (prispieva k nej tzv. sieť NATURA 2000),
- drevo ako zdroj obnoviteľnej energie,
- zmenu klímy a
- certifikáciu lesov (proces nezávislého overovania, že lesy sú obhospodarované trvalo udržateľným spôsobom; vychádza zo záverov Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji a Ministerských konferencií o ochrane lesov v Európe).

V roku 2002 Európska komisia a Európsky parlament vyšli so spoločnou iniciatívou vytvoriť nový program, ktorého cieľom by bolo monitorovať a chrániť európske lesy. Cieľom programu pod názvom **Forest Focus** je **zlepšiť ochranu lesov** a prispieť k lepšiemu chápaniu **nezastupiteľnej úlohy lesov v kontexte životného prostredia** ako celku. Program by mal byť spočiatku realizovaný v rozpätí rokov 2003-2008. Program nebude venovať pozornosť iba hodnoteniu dopadu znečistenia ovzdušia na lesy a monitoringu nebezpečenstva vzniku lesných požiarov, ale aj rozvoju nových aktivít týkajúcich sa hodnotenia dopadu klimatických zmien na lesné ekosystémy a aktivít súvisiacich so zakomponovaním opatrení súvisiacich s lesmi do už existujúcich stratégií EÚ pojednávajúcich o biodiverzite, viazaní uhlíka a ochrane pôdy (Novotný a kol., 2003).

V poslednom desaťročí vidieť už výrazný posun pri tvorbe spoločnej integrovanej lesníckej politiky Spoločenstva, keď Európsky parlament a Rada uložili Európskej komisii vypracovať legislatívny návrh **Spoločnej lesníckej stratégie EÚ** (Nariadenie EK, 1998, ktorého ustanovenia boli zakomponované do *rezolúcie Rady EÚ č. 1999/C56/01 o lesníckej stratégii EÚ*).

Rezolúcia má dve hlavné časti:

- prvá časť stanovuje všeobecný rámec (aktivity a záväzky ES v rámci medzinárodných procesov v oblasti lesníctva - napr. UNCED, MCPFE, lesnícke politiky členských štátov a lesnícke aktivity Spoločenstva),
- druhá časť Stratégie EÚ je zameraná na:
  - najdôležitejšie aktivity Spoločenstva týkajúce sa lesov a lesníctva vrátane politiky rozvoja vidieka,
  - účasť v procese ministerských konferencií o ochrane lesov v Európe a UNFF,

- opatrenia **zamerané na ochranu lesa (imisie, lesné požiare),**
- Európsky informačný a komunikačný systém – EFICS,
- rozšírenie EÚ,
- problematiku **biodiverzity** a NATURA 2000,
- **klimatické zmeny,**
- lesníctvo a s ním súvisiaci priemysel,
- certifikáciu lesov,
- koordináciu (Novotný a kol., 2003).

V nadväznosti na stratégiu vypracovala Komisia v spolupráci s členskými štátmi a ďalšími zainteresovanými stranami **Akčný plán EÚ v oblasti lesného hospodárstva** na roky 2007-2011, ktorý prijala 15. 6. 2006. Poskytuje rámec akciám, ktoré sa týkajú lesného hospodárstva na úrovni Spoločenstva a členských štátov a slúži ako nástroj na koordináciu opatrení Spoločenstva a politik členských štátov v oblasti lesného hospodárstva.

Jeho **všeobecným cieľom** je

„podporovať a zlepšovať trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch a ich multifunkčnú úlohu“.

Zakladá sa na týchto **zásadách**:

- národné programy pre lesy ako vhodný rámec na implementáciu medzinárodných záväzkov týkajúcich sa lesníctva;
- rastúci význam globálnych a medzisektorových problémov v politike lesníctva, ktorý vyžaduje lepšiu koherentnosť a koordináciu;
- potreba zlepšenia konkurencieschopnosti lesníckeho sektora v EÚ a lepšie riadenie lesníctva v EÚ;
- dodržiavanie zásady subsidiarity.

Pri príprave akčného plánu EÚ v oblasti lesného hospodárstva Komisia a členské štáty vytvorili **spoločnú víziu lesníctva** a príspevku lesov a lesníctva k modernej spoločnosti:

***Lesy pre spoločnosť – dlhodobé multifunkčné lesníctvo,
ktoré plní súčasné aj budúce spoločenské potreby.***

V súlade s uvedenou víziou má akčný plán **štyri hlavné ciele**:

- Zvýšiť dlhodobú konkurencieschopnosť lesníckeho sektora a zlepšiť trvalo udržateľné využívanie lesníckych výrobkov a služieb
- Udržiavať a primerane zlepšovať biodiverzitu, viazanie uhlíka, integritu, zdravie a odolnosť lesných ekosystémov vo viacerých geografických meradlách
- Prispieť ku kvalite života zachovaním a zlepšovaním sociálnych a kultúrnych dimenzií lesov
- Zlepšiť koherentnosť a medzisektorovú spoluprácu za účelom vyváženia hospodárskych, ekologických a sociálno-kultúrnych cieľov na viacerých organizačných a inštitucionálnych úrovniach.

Akčný plán pozostáva zo súboru konkrétnych opatrení, pričom zohľadňuje záväzky prijaté EÚ a členskými štátmi v relevantných medzinárodných procesoch a na ministerských konferenciách o ochrane lesov v Európe. Stratégia zdôrazňuje význam multifunkčnej úlohy lesov, podpory ich trvalo udržateľného obhospodarovania pre rozvoj spoločnosti a jej implementáciu. Zdôrazňuje tiež potrebu zlepšiť koordináciu, komunikáciu a kooperáciu vo všetkých oblastiach a politikách súvisiacich s lesníckym sektorom.

V novom **nariadení pre rozvoj vidieka**, ktoré sa prijalo na obdobie rokov 2007-2013 sa zaviedlo niekoľko dôležitých zmien. Uznala sa dôležitá úloha lesníckeho sektora v oblastiach vidieka a špecifické lesnícke opatrenia sa preskupili a zmodernizovali tak, aby lepšie podporili integráciu lesníctva v rozvoji vidieka. Členské štáty a regióny môžu do svojich programov rozvoja vidieka zahrnúť súbory špecifických lesníckych opatrení, ktoré lepšie zodpovedajú ich prioritám a potrebám.

Základnou strategickou líniou lesníctva v celosvetovom meradle je **trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch**. Základné princípy trvalej udržateľnosti boli odsúhlasené Konferenciou OSN pre životné prostredie a rozvoj (UNCED) v Rio de Janeiro v roku 1992. V nasledujúcich rokoch prebehli vo viacerých mestách sveta zakladajúce konferencie tzv. procesov pre jednotlivé časti sveta - pre Európu to bol **Pan-európsky proces**, ktorý vychádza z Ministerských konferencií **v Helsinkách (1993) a Lisabone (1998)**.

Základom všetkých týchto procesov sú súbory tzv. **kritérií a indikátorov trvalo udržateľného obhospodarovania lesov**, no neexistuje žiadna celosvetovo uznávaná sada kritérií a indikátorov. Musia sa prispôbiť ekologickým, ekonomickým, sociálnym a inštitucionálnym podmienkam danej krajiny. Ukazovatele sú kvantitatívne, čiže merateľné (napr. výmera lesa a jej vývoj, zásoba dreva a jej vývoj) a kvalitatívne, ktoré je možné len popísať (napr. existencia potrebných zákonov, inštitúcií a zdrojov financovania) (NLC).

Najväčší a najdôležitejší podiel na tvorbe a prijímaní zásadných politických rozhodnutí formujúcich lesnícky vývoj v Európe majú **ministerské konferencie o ochrane európskych lesov (MCPFE)**. V poradí piata takáto konferencia sa konala 5.-7. novembra 2007 vo Varšave. Na summite sa prezentovali najnovšie informácie o stave európskych lesov a úspechy európskych krajín pri progrese k trvalo udržateľnému obhospodarovaniu lesov. Výsledkom konferencie sú najmä tieto prijaté dokumenty:

- Ministerská deklarácia (hlavný motív: „Lesy pre kvalitu života“)
- Varšavská rezolúcia 1: Lesy, drevo a energia
- Varšavská rezolúcia 2: Lesy a voda.

Prijaté rezolúcie sa dotýkajú najvýznamnejších environmentálnych problémov, najmä klimatickej zmeny, rastúceho dopytu po energii z obnoviteľných zdrojov a ohrození vyplývajúcich z dostupnosti a kvality vodných zdrojov. Tieto dokumenty podpísalo 40 krajín.

Na konferencii bola tiež oznámená zmena v zložení Generálneho koordinačného výboru (General Co-ordinating Committee – GCC), pričom jedným z nových členov sa stalo aj Slovensko. Týmto sme oficiálne získali možnosť ovplyvňovať a formulovať zábery lesníckej politiky v Európe na odbornej a tiež na najvyššej úrovni pre nasledujúce obdobie sedemnástich rokov.

V rámci **zhrnutia súčasného stavu a trendov** lesníctva v Európe môžeme teda konštatovať, že ciele manažmentu lesa sa z rôznych dôvodov v mnohých členských krajinách EÚ i ďalších štátoch blížia k trvalo udržateľnému využívaniu, pribúdajú nové ciele (hlavne posilnenie sociálnej funkcie lesa a jeho významu pre životné prostredie) a tiež zostávajú tradičné ciele trvalo udržateľného získavania drevnej suroviny. Lesné hospodárstvo sa v EÚ vníma ako súčasť rozvoja vidieka a v súlade s uvedenou víziou sa preň definovali tieto **hlavné ciele**:

- *Zvýšiť dlhodobú konkurencieschopnosť lesníckeho sektora a zlepšiť trvalo udržateľné využívanie lesníckych výrobkov a služieb – **ekonomický cieľ**.*
- *Udržiavať a primerane zlepšovať biologickú rozmanitosť, viazanie uhlíka, integritu, zdravie a odolnosť lesných ekosystémov – **ekologický cieľ**.*
- *Prispieť ku kvalite života zachovaním a zlepšovaním sociálnych a kultúrnych dimenzií lesov a lesníctva – **sociálny cieľ**.*

3.2. Politický rámec implementácie environmentálnej politiky do lesného hospodárstva v Slovenskej republike

Lesnícka stratégia má podporovať ciele politík EÚ, prispievať k napĺňaniu medzinárodných záväzkov prijatých členskými krajinami a Úniou, vymedzovať zásady voľnej súťaže v súlade s princípmi voľného pohybu tovarov, podporovať konkurencieschopnosť lesníckeho sektora EÚ (lesníctva a na neho naväzujúceho spracovateľského priemyslu), prispieť k podpore potenciálu pre zdravú obnovu vidieckej a priemyselnej zamestnanosti a podporiť integráciu princípov trvalo

udržateľného rozvoja a ochrany životného prostredia do všetkých politík týkajúcich sa lesov (MP SR).

V súlade so stratégiou EÚ, **dlhodobými lesníckymi piliermi** v SR sú:

1. pilier – **Trvalá udržateľnosť obhospodarovania lesov** a rozvoj ich produkčných a verejnoprospešných funkcií (funkčne integrované LH),
2. pilier – Posilnenie **úlohy LH v krajine a prírode**, v hospodárskom a sociálnom rozvoji regiónov a vidieka,
3. pilier – Konkurencieschopnosť LH – zvyšovanie jeho ekonomickej efektívnosti využitím prírodného potenciálu, racionálnych technológií a ľudských zdrojov (MP SR, 2003b).

Hlavné zámery a smery rozvoja jednotlivých politík, ktorých realizáciu treba zabezpečiť, sa zakotvujú do **Programového vyhlásenia vlády**. Sú to východiská na spracovanie ďalších koncepčných materiálov jednotlivých rezortov či odvetví. V Programovom vyhlásení vlády SR z roku 2002 sa pri rezorte pôdohospodárstva, kam patrí aj odvetvie LH, uvádza:

„Strategickým cieľom štátnej lesníckej politiky bude zachovanie, ochrana a zveľaďovanie lesov v Slovenskej republike na princípoch trvale udržateľného obhospodarovania a pri plnení všetkých funkcií lesa. Vo väzbe na konštituovanie riadne fungujúceho trhu s drevom postupne odbúrame dotácie zo štátneho rozpočtu pre lesné hospodárstvo.“

Odvetvia LH sa dotýkajú aj ďalšie časti tohto dokumentu. Je to najmä vyhlásenie, že: *„Vláda bude podporovať zvyšovanie efektívnosti a konkurencieschopnosti ... lesníctva v súčinnosti s udržateľným rozvojom vidieka a rozvojom ľudských aktivít.“* (Vláda SR, 1998)

Vláda SR v roku 1993 schválila **Stratégiu a koncepciu rozvoja lesníctva na Slovensku** (Uznesenie vlády SR č. 8/1993) a **Zásady štátnej lesníckej politiky na Slovensku** (Uznesenie vlády SR č. 9/1993). Základom pri vypracovaní Stratégie sa stali rezolúcie prijaté na Ministerskej konferencii v Strasburgu a Helsinkách. Ďalším východiskovým materiálom v lesnom hospodárstve sa stala **Koncepcia a zásady lesníckej politiky** (Uznesenie NR SR č. 251/1993) (MP SR).

Štátna lesnícka politika SR vo svojej preambule charakterizuje lesy ako národné bohatstvo, ktoré treba ochraňovať a zveľaďovať. Preto aj najdôležitejšie koncepčné zámery slovenského lesníctva majú za hlavný cieľ zachovanie, zveľadenie a trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov na Slovensku (Novotný a kol., 2003).

Z Programového vyhlásenia vlády SR z roku 1998 vychádza vypracovanie **Programu rozvoja lesného hospodárstva SR do roku 2010** a nadväzuje na **Analýzu vývoja a súčasného stavu lesného hospodárstva za roky 1990-1998**. Program slúži ako východisko pre tvorbu novej koncepcie lesníckej politiky, ktorá bola predložená do vlády SR v roku 2000. Programové ciele, ktoré je v lesnom hospodárstve potrebné zabezpečiť sú koncipované v súlade s **Akčným plánom pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku pre roky 1998 až 2010**. Taktiež sa zohľadňujú **Pan-európske kritériá a indikátory trvalo udržateľného obhospodarovania lesov** (MP SR).

Slovensko so svojou bohatou lesníckou históriou sa intenzívne podieľa na **Pan-európskom lesníckom procese**, ktorého rozhodujúcou aktivitou sú ministerské konferencie o lesoch (MCPFE) a ktorý vychádza zo základnej strategickej línie lesníctva v celosvetovom meradle. Závery prvých štyroch ministerských konferencií boli rozpracované na národnej úrovni a implementované do hlavných smerov lesníckej politiky na Slovensku. Lesoprojekt Zvolen na podnet MP SR vytvoril **návrh kritérií a indikátorov trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch Slovenska** rešpektujúci Pan-európsky dokument (Novotný a kol, 2003).

Pôvodné zámery stratégie lesníctva a štátnej lesníckej politiky prijaté v roku 1993 boli len čiastočne splnené, čo vyústilo do potreby realizovania opatrenia vyplývajúce z Programového vyhlásenia vlády SR vypracovať **Koncepciu lesníckej politiky do roku 2005** ako program stabilizácie lesníctva na Slovensku. Programové ciele lesníctva tu boli okrem

iného zamerané aj na usporiadanie vlastníctva, správy, obhospodarovania a **ochranu lesov** (MP SR).

V novembri 2003 vláda SR prerokovala a schválila **Strednodobú koncepciu politiky pôdohospodárstva na roky 2004 až 2006**: Lesné hospodárstvo. Koncepcia bola postavená na dlhodobých strategických cieľov lesníctva vychádzajúcich z globálnych záujmov ľudstva, ktoré sa orientujú na zachovanie, **účinnú ochranu a zveľaďovanie lesov** v nadnárodnom a globálnom ponímaní, pričom jedným z cieľov bolo **zabezpečenie obhospodarovania lesov podľa zásad trvalo udržateľného hospodárenia** (MP SR, 2003b)

V nadväznosti na predchádzajúcu koncepciu ako aj priority a ciele pôdohospodárskej politiky v oblasti LH vychádzajúce z množstva dokumentov EÚ (hlavne strategické ciele Akčného plánu EÚ pre lesníctvo), vlády SR, medzinárodných dohôd a dohôd sa vypracovala nová **Koncepcia rozvoja pôdohospodárstva na roky 2007-2013 – časť lesné hospodárstvo**, ktorú schválila Vláda SR uznesením č. 216 zo 7. marca 2007.

Základný dlhodobý cieľ podľa tejto koncepcie je definovaný ako:

Zabezpečenie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov založeného na primeranom využívaní ich ekonomických, ekologických a sociálnych funkcií pre rozvoj spoločnosti a najmä vidieckych oblastí.

Z neho vyplývajú a sú formulované **3 hlavné ciele politiky LH na nasledujúce roky**:

- *Zvyšovanie ekonomickej životaschopnosti multifunkčného lesníctva a trvalo udržateľného využívania lesných produktov, tovarov a služieb (ekonomické ciele)*
- *Udržanie a zlepšovanie zdravotného stavu, vitality a odolnosti lesných ekosystémov a zvyšovanie biologickej rozmanitosti (ekologické ciele)*
- *Prispievanie lesov a lesníctva do zvyšovania kvality života zachovaním a zlepšovaním ich sociálnych a kultúrnych aspektov (sociálne ciele)*

Medzi **priority s environmentálnym aspektom** tu nachádzame:

podporu rozvoja ekologických technológií, podporu využitia dreva na energetické účely, podporu ekologického obhospodarovania lesov, využívanie environmentálne priaznivých technológií, zlepšovanie ochranných funkcií lesov (ochrana pôdy a vodných zdrojov), udržanie a zlepšovanie zdravotného stavu lesov, zmierňovanie dosahu klimatickej zmeny na lesné hospodárstvo, zabezpečenie mimoprodukčných funkcií lesov (pôdoochrannej, klimatickej a spoločenských funkcií), zabezpečovanie protipožiarnej ochrany v lesoch.

Ako **nástroje na realizáciu** uvedených cieľov v oblasti LH v budúcom období slúžia, resp. budú slúžiť *Národný lesnícky program, Národný strategický plán rozvoja vidieka SR na roky 2007-2013, Program rozvoja vidieka na roky 2007-2013* a štátna pomoc – opatrenia.

Jedným z nástrojov na posilnenie súdržnosti a synergií vnútri lesníckeho sektora i s ostatnými sektormi majú byť **národné lesnícke programy (NLP)**. Táto požiadavka vyplýva z *Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji*, usmernení *Medzivládneho panelu o lesoch (IPF)*, *Medzivládneho fóra o lesoch (IFF)*, ako aj z programu *Fóra OSN o lesoch (UNFF)* a lesníckej stratégii pre EÚ (MP SR, 2003a). Koncepcia NLP sa stala dôležitým **nástrojom** na:

- dosiahnutie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov spôsobom, ktorý rešpektuje národnú suverenitu, je v súlade so špecifickými národnými podmienkami,
- uplatňovanie medzisektorového prístupu k lesníckej politike a
- implementáciu medzinárodných záväzkov týkajúcich sa lesníctva.

Vláda SR uznesením č. 549 z 27. júna 2007 schválila **Národný lesnícky program SR**. **Vychádza** z národných i európskych lesnícko-politických dokumentov (lesnícka stratégia EÚ, akčný plán EÚ pre lesy, koncepcia rozvoja pôdohospodárstva na roky 2007-2013 – časť lesné hospodárstvo), a tiež z medzinárodných záväzkov SR (rezolúcie MCPFE), globálne

procesy týkajúce sa lesov (UNFF), medzinárodné dohovory (dohovor o biologickej rozmanitosti - CBD, o zmene klímy - UN FCCC, Kjótsky protokol a iné).

Štruktúra Národného lesníckeho programu (zvýraznené sú priority environmentálneho charakteru, alebo s ním súvisiace):

- **Strategický cieľ 1: Podpora ekologického obhospodarovania lesov**

Priorita 1: *Podporovať prírode blízke hospodárenie v lesoch*

Priorita 2: *Podporovať rozvoj a využívanie environmentálne vhodných technológií a techniky*

Priorita 3: *Podporovať zachovanie, zlepšovanie a zvyšovanie biodiverzity*

- **Strategický cieľ 2: Zlepšovanie a ochrana životného prostredia**

Priorita 4: *Zmierňovať dosahy zmeny klímy a podporovať prispôsobovanie lesov účinkom klimatickej zmeny*

Priorita 5: *Zvýšiť ochranu lesov*

Priorita 6: *Rozvíjať monitoring lesov*

Strategický cieľ 3: Zlepšovanie kvality života

Priorita 7: *Zachovávať a zlepšovať ochranné funkcie lesov*

Priorita 8: *Zvyšovať príspevok lesov a lesníctva do rozvoja ekonomiky vidieka*

- **Strategický cieľ 4: Zvyšovanie dlhodobej konkurencieschopnosti**

Priorita 9: *Zvýšiť dlhodobú konkurencieschopnosť a ekonomickú životaschopnosť multifunkčného lesníctva*

Priorita 10: *Podporiť výskum a technologický rozvoj na zlepšenie konkurencieschopnosti odvetvia lesného hospodárstva*

Priorita 11: *Zhodnocovanie a marketing lesných nedrevných produktov a služieb*

Priorita 12: *Podpora využívania lesnej biomasy na výrobu energie*

Priorita 13: *Podporovať spoluprácu vlastníkov lesných pozemkov a skvalitňovať vzdelávanie a odbornú prípravu v lesníctve*

- **Strategický cieľ 5: Posilňovanie kooperácie, koordinácie a komunikácie**

Priorita 14: *Zabezpečiť implementáciu medzinárodných záväzkov, týkajúcich sa lesov a lesného hospodárstva pri realizácii cieľov národného lesníckeho programu*

Priorita 15: *Posilňovať medzirezortnú spoluprácu a koordináciu medzi politikami ovplyvňujúcimi lesy a lesné hospodárstvo*

Priorita 16: *Zabezpečenie oprávnených záujmov a potrieb vlastníkov lesných pozemkov a spoločnosti*

Priorita 17: *Podporovať využívanie dreva z lesov obhospodarovaných TU spôsobom*

Priorita 18: *Podporovať environmentálne vzdelávanie a systematickú prácu s verejnosťou s cieľom dosiahnutia pozitívnej zmeny v chápaní významu lesného hospodárstva u verejnosti*

V najbližšom období je nutné tiež zapojiť sa do procesu prípravy a prijímania **Celosvetového dohovoru o lesoch** ako základného politického dokumentu zabezpečujúceho záchranu a efektívne využívanie všetkých typov lesných spoločenstiev na planéte.

4. Aký je súčasný stav a smerovanie lesného hospodárstva v SR?

Lesné hospodárstvo (LH) je širokým odborom ľudskej činnosti, ktorá sa zaoberá udržaním a zveľadením lesov a využívaním ich úžitkov v prospech vlastníkov a spoločnosti. Najviac má spoločného s poľnohospodárstvom, napriek tomu sa od neho podstatne líši. Slovenská republika sa so 41 %-ným pokrytím lesmi zaraďuje medzi najlesnatejšie krajiny v Európe.

Súčasnú postavenie LH v rámci hospodárstva SR, ale aj v širšom medzinárodnom a svetovom meradle je výsledkom historického vývoja generovaného predovšetkým spoločensko-politickými faktormi. **Slovensko** sa v priebehu minulého storočia zmenilo z typicky agrárnej krajiny na krajinu agrárno-priemyslovú. Extenzívny a ekologický spôsob využívania a obhospodarovania pozemkov v biologických odvetviach sa nástupom mechanizácie, automatizácie a širším uplatňovaním výsledkov vedy a výskumu zmenil na intenzívny typ priemyslového charakteru. Týmto došlo k značnej ohrozenosti ekologickej rovnováhy krajiny a presunu realizácie poľnohospodárskej a lesníckej činnosti do ďalších, tzv. prípravných odvetví (strojársky a chemický priemysel, urbanizované prostredie ap.).

Po roku 1990 badáme však značný **posun** v chápaní a správaní sa k lesom a ich zdrojom od skoro výlučne produkčného (ťažba dreva) k uznaniu zabezpečenia rovnováhy všetkých (teda aj mimoprodukčných) funkcií lesov.

Veď **lesy** majú v krajine nielen veľký hospodársky potenciál, ale aj viacnásobný krajinné-ekologický, kultúrny, sociálny a environmentálny význam. Patria k najrozmanitejším a najrozšírenejším ekosystémom na svete. Lesy sú zdrojom dreva, poskytujú rekreačné možnosti a prostredie pre voľne žijúce rastliny a živočíchy, chránia zdroje vody a pôdy a zachytávajú znečistenie. Podporujú zamestnanosť a tradičné využívanie, ako aj biologickú rôznorodosť. Lesy a lesníctvo tvoria jeden z hlavných pilierov trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti, najmä vidieka. Pritom drevo, hlavný doterajší produkt výroby činnosti LH, je domáca, obnoviteľná a ekologicky „čistá“ surovina.

Pomocou individuálnych indikátorov charakterizujúcich uvedené trendy je možné charakterizovať stav a vývoj lesného hospodárstva na Slovensku od roku 1990. Ich detailnejšia charakteristika je dostupná na stránke www.enviroportal.sk/indikatory/.

Zoznam agregovaných a individuálnych lesnícko-environmentálnych indikátorov relevantných pre charakteristiku stavu a hlavných trendov v lesnom hospodárstve

Postavenie v D-P-S-I-R štruktúre	Agregovaný indikátor	Individuálny indikátor
Hnacia sila	Obhospodarovanie a užívanie lesov	Podiel lesného hospodárstva na hrubom domácom produkte
		Vývoj plôch lesných pozemkov
		Štruktúra vlastníckych a užívateľských vzťahov v LH
Tlak	Obnova lesov	Zmeny lesnej pokrývky
	Škodlivé činitele	Poškodenie lesov imisiami
		Biotické a abiotické škodlivé činitele
Stav	Stav a zásoby lesov	Drevinové zloženie lesov
		Veková štruktúra lesov
		Porastové zásoby lesov
Dôsledok	Zdravie lesov	Zdravotný stav lesov podľa defoliácie
Odozva	Legislatíva LH	Legislatívne nástroje v lesnom hospodárstve

*D – driving force – hnacia sila   *P – pressure – tlak   *S – state – stav   *I – impact – dôsledok
*R – response – odozva

4.1. Trendy v lesnom hospodárení

Podiel HDP vytvoreného LH na celkovom HDP SR dlhodobejšie klesá, napriek výkyvom v roku 2004-2006, kedy sa prejavil predaj dreva spracovaného po jesennej kalamite v roku 2004. Pohybuje sa však pod úrovňou 1 % (1990 – 0,97 %, 2007 – 0,46 %), čo je pomerne nízky podiel. Ten by so zohľadnením prínosov verejnoprospešných funkcií a drevospracujúceho priemyslu (čo sa v súčasnosti nezarátava) na HDP hospodárstva SR predstavoval okolo 3 %. Treba však uviesť, že na LH sú závislé ďalšie výrobné odvetvia (drevospracujúci priemysel – na HDP participuje viac ako 7 %, ďalej vodné hospodárstvo, či poľnohospodárstvo). (Indikátor [Podiel lesného hospodárstva na hrubom domácom produkte](#))

Lesníctvo v Slovenskej republike prešlo dlhým vývojom. Medzi najväčšie zmeny môžeme zaradiť zmeny po roku 1989, keď takmer 100 % štátne **vlastníctvo lesov** postupne prechádzalo súkromným osobám, mestám, obciam, cirkvi a pod. K ďalším významným vplyvom patria aj medzinárodné iniciatívy, smerujúce k zachovaniu **trvalo udržateľného obhospodarovania lesov**. Sú to najmä Ministerské konferencie o ochrane lesov v Európe, medzivládny panel o lesoch, medzivládne fórum o lesoch, konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji a pod. Zámery a ciele lesného hospodárstva ovplyvnili aj **zmeny v obhospodarovaní lesov**, najmä rozhodnutie o prioritě podrastového hospodárskeho spôsobu. Pozitívne možno hodnotiť aj nárast podielu prirodzenej obnovy. Ihličnaté dreviny majú 41 % zastúpenie v slovenských lesoch, podiel listnatých drevín predstavuje 59 %. Plošné zastúpenie vekových stupňov sa vyvíja pozitívne, čo sa môže v budúcnosti prejavíť v miernom zvýšení ťažbových možností v nasledovných decéniách.

Tieto pozitívne skutočnosti sú hodnotené aj nevládnymi organizáciami (WWF), podľa ktorých patria lesy na Slovensku úrovňou a formou hospodárenia na tretie miesto v Európe (po Švajčiarsku a Fínsku). Iná je však situácia v zdravotnom stave lesov a ich ochrane. Podľa monitoringu zdravotného stavu lesov vykazuje v súčasnosti príznaky poškodenia štvrtina stromov, čo je horšia situácia ako európsky priemer.

4.1.1 Usporiadanie štruktúry vlastníctva lesov Slovenska

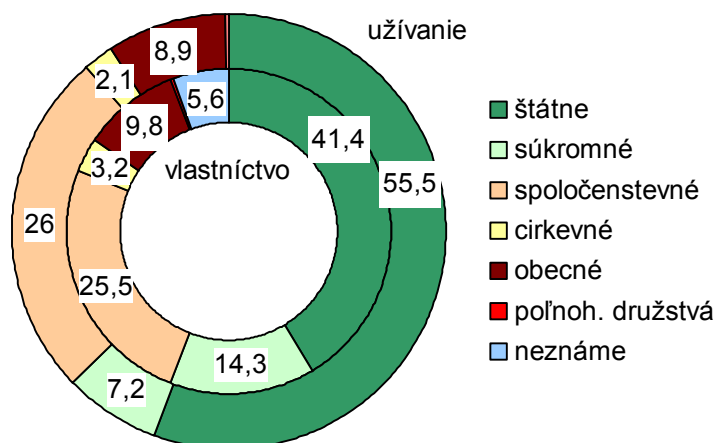
Významnou súčasťou reforiem po roku 1989 bola aj transformácia vlastníckych vzťahov k lesom, ktorá spočívala v prinavracaní vlastníctva pôvodným vlastníkom. Doriešenie vlastníckych vzťahov k lesom je stále jednou z hlavných strategických priorít v sektore LH.

Štruktúra lesov (porastovej pôdy) podľa vlastníctva a užívania sa stále mení, pretože sa doposiaľ neukončilo usporiadanie vlastníctva a užívania lesov v zmysle reštitučných zákonov. Aj napriek týmto skutočnostiam sa podarilo od roku 1992 v oblasti zmierňovania majetkových krív v LH dosiahnuť priaznivé výsledky.

Vo **vlastníctve štátu** bolo k roku 2007 **41,4 %** (799 067 ha) porastovej pôdy SR, pričom v jeho **užívaní** bolo až **55,5 %** LP. Ostatná plocha je v užívaní neštátneho sektora - súkromné, spoločenstevné, cirkevné, poľnohospodárske družstvá, obecné a neznáme.

Lesné pozemky, ktorých vlastníctvo **nie je úplne identifikované** alebo doložené a o vydanie ktorých oprávnené osoby zatiaľ neprejavili záujem, zaberajú **okolo 5,6 %** LP SR.

Štruktúra vlastníctva a užívania lesov v SR k roku 2007 (%)

Zdroj: NLC Zvolen; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Štruktúra vlastníckych a užívateľských vzťahov v LH](#))

4.1.2 Obhospodarovanie lesov podľa zásad trvalo udržateľného hospodárenia

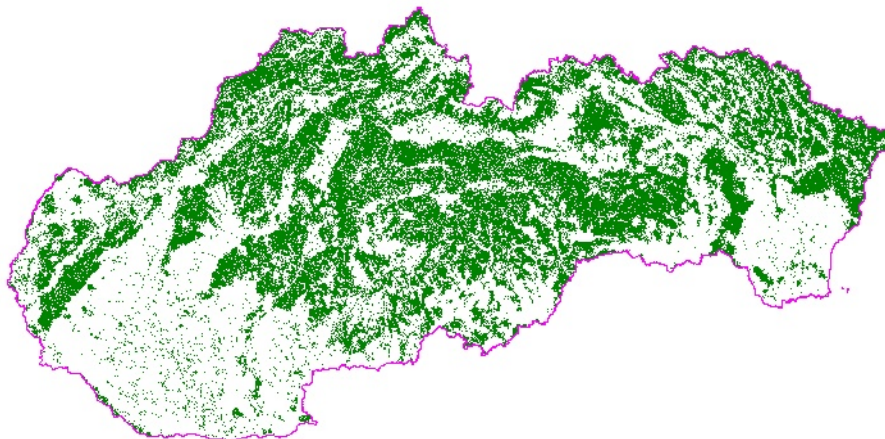
Princíp trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch sa stal základným princípom lesníctva aj na Slovensku, pričom pojem trvalosti v lesníctve nie je nový. Na II. Konferencii ministrov o ochrane lesov v Európe v Helsinkách 1993 bol tento princíp definovaný ako „*Spravovanie a využívanie lesov a lesnej pôdy spôsobom a v rozsahu, ktorý zachováva ich biodiverzitu, produkčnú schopnosť, regeneračný potenciál, vitalitu a ich schopnosť plniť v súčasnosti i budúcnosti významné ekologické, ekonomické a sociálne funkcie na miestnej, národnej a globálnej úrovni, a ktorý nespôsobuje poškodenie iných ekosystémov*“.

Vývoj rozlohy lesov na Slovensku

Výmera lesných porastov je na Slovensku stabilná, pričom z dlhodobého hľadiska sa táto výmera zvyšuje (nárast cca 13 % oproti roku 1960). V súčasnosti činí 2 006 601 ha, čo predstavuje **40,9 %** z celkovej výmery štátu. Porastová pôda tvorila cca **96,3 %**.

Na postupnom **zvyšovaní výmery** lesných pozemkov a porastovej pôdy sa podieľa najmä zalesňovanie poľnohospodársky nevyužitelných pôd, prevod poľnohospodárskych pozemkov pokrytých lesnými drevinami (tzv. biele plochy), ako aj postupné zladňovanie evidencie lesných pozemkov s katastrom nehnuteľností pri obnovách LHP, pričom tento trend bude i naďalej pomaly pokračovať.

Lesnatosť Slovenska

Spracoval: SAZP
(Indikátor [Vývoj plôch lesných pozemkov](#))

Zmeny lesnej pokrývky

Narozdiel od štatistických údajov, podľa výsledkov Corine Land Cover (CLC) sa plocha lesov zmenšila v rokoch 1990-2000 o 580,3 km² v dôsledku zmien lesov na lesokroviny (areály po výruboch a poškodeníach lesov – kalamitách). Naopak z prechodných lesokrovín dorástlo prirodzeným vývojom 529,7 km² lesov, z toho 354,3 km² listnatých, 128,3 km² ihličnatých a 47,3 km² zmiešaných. Celkove však podľa CLC od roku 1990 **ubudlo 25,9 km² prevažne ihličnatých lesov**. Z výsledkov projektu CLC vyplýva, že najvýraznejšie zmeny krajinej pokrývky Slovenska za obdobie 1990-2000 boli identifikované práve v lesnej krajine. Ubudlo ihličnatých lesov, pribudli prechodné lesokroviny (231,63 km²), ale aj areály opustených, krovitými formáciami zarastajúcich lúk a heterogénnych poľnohospodárskych areálov. (*Indikátor [Zmeny lesnej pokrývky](#)*)

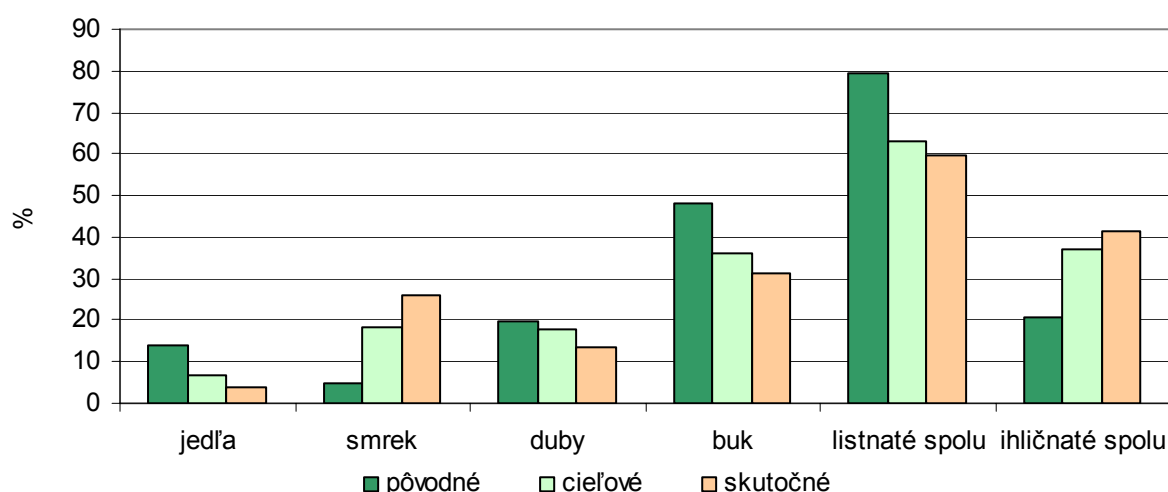
Drevinové zloženie lesných porastov

Zhodnotenie druhového zloženia lesov Slovenska s ohľadom na zachovanie biodiverzity a plnenie funkcií lesov, hlavne pred vplyvmi klimatických zmien, je jedným z cieľov plnenia strategickej priority LH na zabezpečenie obhospodarovania lesov podľa zásad trvalo udržateľného hospodárenia.

V **pôvodnom zložení** lesa na území Slovenska výrazne prevládali listnaté dreviny (79,3 %) nad ihličnatými. V súčasnosti je na Slovensku plošné zastúpenie listnatých drevín už len 59,5 % s najväčším zastúpením buku (31,2 %) a dubu (13,4 %) a ihličnatých drevín 40,5 % s najväčším zastúpením smreku (25,9 %). Zmenšilo sa zastúpenie hlavných listnatých drevín (buk, dub) a jedle dlhodobým preferovaním pestovania smreka a iných ihličnatých drevín (borovice, smrekovec).

Možno však konštatovať, že v lesoch SR prevláda zo stanoviskne ekologického hľadiska vcelku priaznivá druhová štruktúra. V záujme zvyšovania biodiverzity lesných ekosystémov, ktorá podstatne zväčšuje ekologickú stabilitu lesov, nepretržitého plnenia všetkých funkcií lesa a požiadaviek na produkciu dreva a so zreteľom na predpokladané klimatické zmeny sa naďalej predpokladá uprednostňovanie listnatých drevín, najmä z prirodzenej obnovy vo vhodných prírodných podmienkach, s ktorým sa ráta v **cieľovom** drevinovom zložení. Zmeny druhového zloženia lesov sú však dlhodobým procesom.

Pôvodné, cieľové a skutočné zastúpenie drevín (%)

Zdroj: LVÚ Zvolen; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Drevinové zloženie lesov](#))

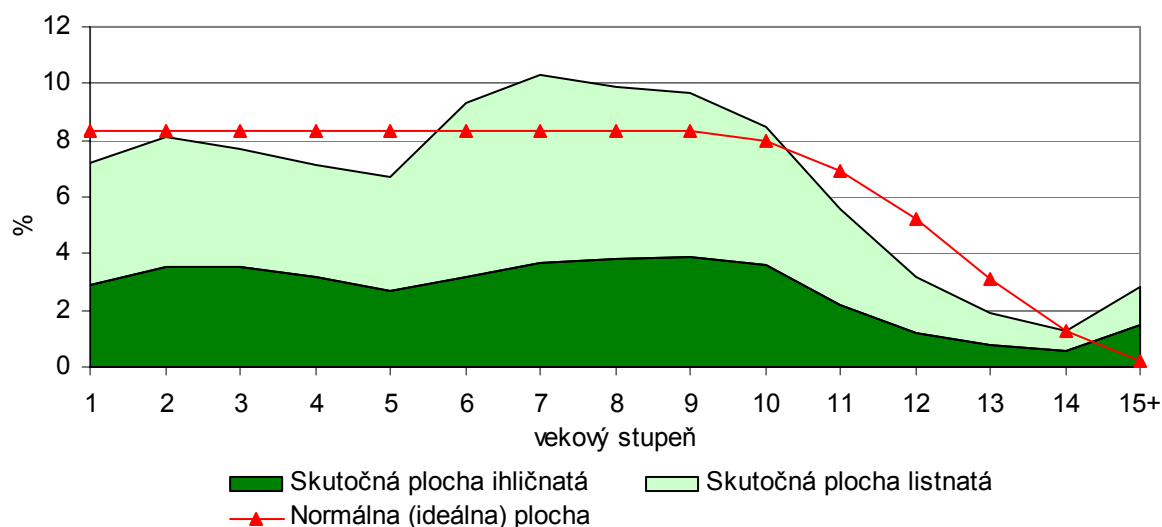
Veková štruktúra lesov

Z hľadiska zachovania biodiverzity a plnenia všetkých funkcií lesov je potrebné sledovať i vekovú štruktúru lesných porastov.

Z vývoja vekovej štruktúry pozorujeme postupný posun zastúpenia porastov do vyšších stupňov. Skutočné vekové zloženie lesov SR sa však od normálneho (teoretického) čiastočne odlišuje. Najmä zastúpenie stredných (5.–9.) a najstarších (13.–15.) vekových stupňov je nad úrovňou normálneho zastúpenia.

Keďže v nastávajúcom období dôjde k ďalšiemu posunu nadnormálne zastúpených vekových stupňov do veku rubnej zrelosti, možno očakávať zvyšovanie ťažbových možností a to v trvaní viac ako 50 rokov. Hodnota tohto zvýšenia bude závisieť aj od stavu budúcich rubných porastov. Nedostatočná výmera dnešných porastov mladších ako 50 rokov môže mať ale nepriaznivé dôsledky na výšku a vyrovnanosť ťažieb po tomto období.

Skutočná a ideálna veková štruktúra lesov (%)

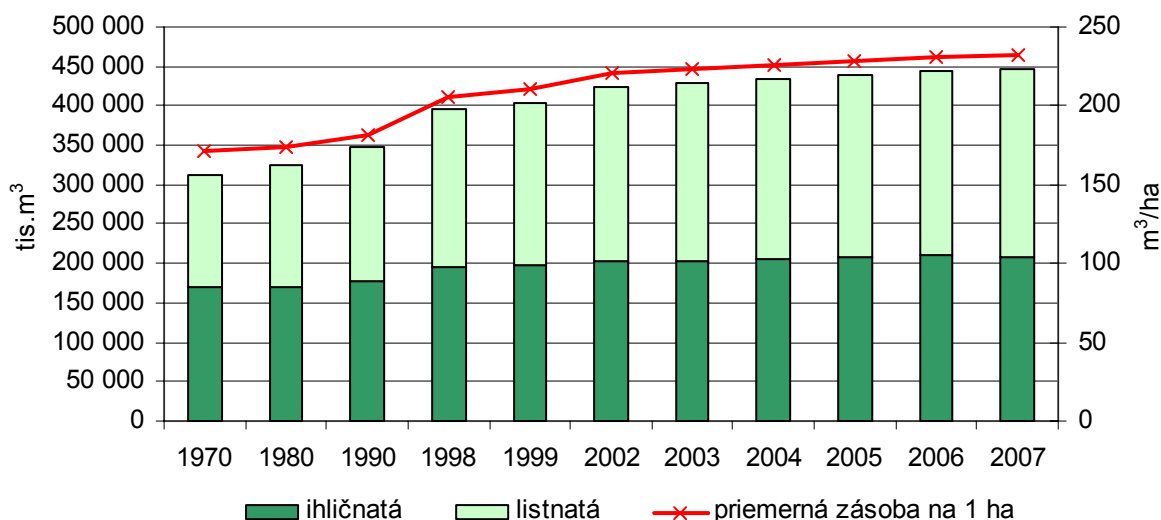
Zdroj: NLC - LVÚ Zvolen; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Veková štruktúra lesov](#))

Porastové zásoby dreva

Zásoba dreva v lesoch SR sa v ostatných desaťročiach zvyšuje a k roku 2007 dosiahla 445,9 mil. m³ hrubiny bez kôry (hr.b.k.). Len od roku 1990 vzrástli celkové zásoby dreva o 25,9 % a priemerná zásoba na ha o 27,8 %, pričom od roku 1994 zásoba listnatého dreva prevyšuje zásobu ihličnanov.

Nárast zásob dreva spôsobujú nadnormálne plošné zastúpenie predrubných 50 - 90 ročných lesných porastov, zavedenie nových rastových tabuliek - ich uplatňovaním dochádza k spresňovaniu zásob dreva v lesoch SR, a tiež doposiaľ nepreskúmaný vplyv celkových zmien prostredia, najmä zmena klímy, zvyšujúce sa depozície dusíka, koncentrácie oxidu uhličitého a pod.

Vývoj porastových zásob dreva (tis.m³; m³/ha)

Zdroj: NLC-LVÚ Zvolen, ŠÚ SR; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Porastové zásoby lesov](#))

4.1.3. Zdravie lesov

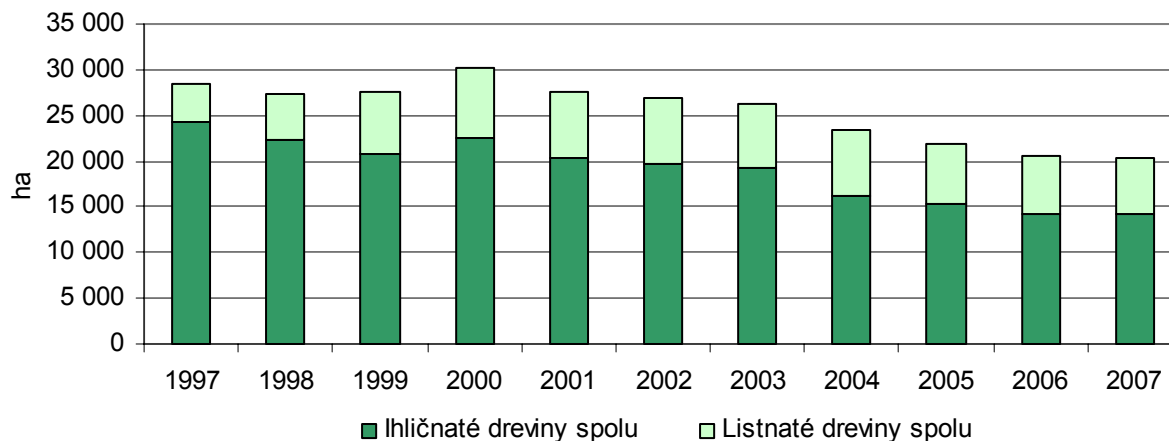
Poškodenie lesov imisiami

K faktorom ovplyvňujúcim stav a vývoj LH patrí aj zdravie a vitalita LH. Jedným zo základných strategických cieľov je preto ozdravovať lesy poškodené imisiami a zvyšovať účinnosť integrovanej ochrany lesov.

Imisné poškodenie lesov v posledných rokoch **mierne klesá** (pričom sú depozície síry stále o niečo vyššie ako depozície dusíka), no úroveň kyslej depozície na lesy a lesné pôdy je ešte stále vysoká a potvrdzuje ďalšie desaťročia, kým sa v kontaminovanom prostredí ekologická rovnováha v lesoch obnoví. Predpokladá sa, že v blízkej budúcnosti začnú dominovať depozície dusíka nad depozíciami síry a budú zohrávať kľúčovú úlohu vo vzťahu k zdravotnému stavu lesných porastov.

V poslednom desaťročí sa nezistilo ďalšie **zakysľovanie pôd** (v zmysle poklesu pH), regionálne však kyslá depozícia ohrozuje menej tlmivé pôdy a lesné ekosystémy a dlhodobým problémom zostáva i miestna kontaminácia pôd ťažkými kovmi, najmä v blízkosti ich emisných zdrojov.

Poškodenie lesov imisiami (ha)

Zdroj: ŠÚ SR; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Poškodenie lesov imisiami](#))

V dôsledku synergického pôsobenia komplexu škodlivých činiteľov a prebiehajúcej klimatickej zmeny dochádza naďalej k rozsiahlemu **hynutiu smrečín**, ktoré nadobúda plošný charakter a postihuje všetky vekové kategórie. Najintenzívnejšie sú smrečiny poškodzované na Kysuciach – Orave, v Podtatranskej oblasti a na Spiši. Vzniknutú situáciu možno charakterizovať ako najvážnejší lesnícky problém v ihličnatých oblastiach v súčasnosti, ktorý vážne ohrozuje zabezpečovanie verejnoprospešných a produkčných funkcií lesa v dotknutých regiónoch a územiach.

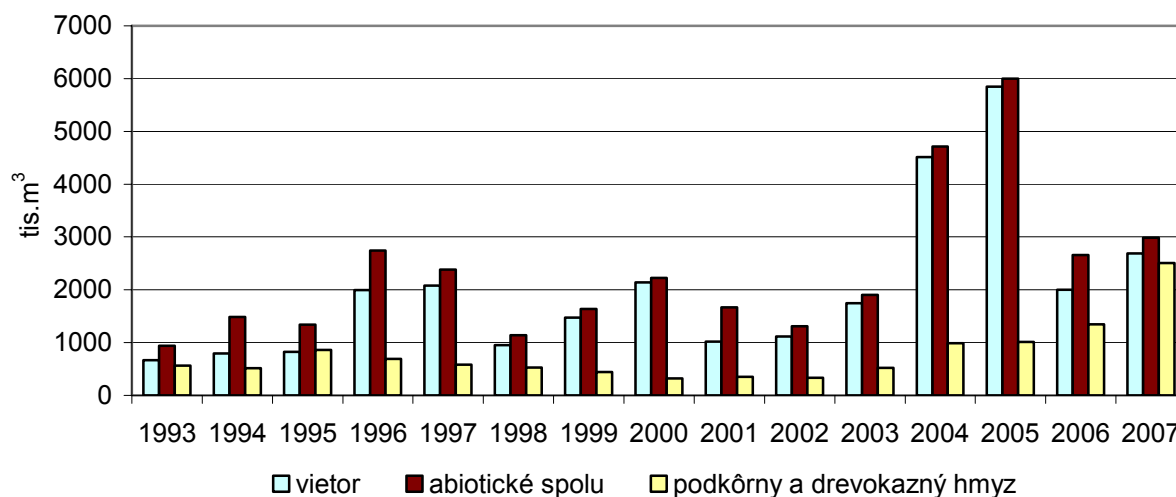
Z celkového objemu depozícií vzdušných znečisťujúcich látok na Slovensku pochádza z lokálnych zdrojov len okolo 20-25 %. Prevažné znečistenie u nás je teda cezhraničného pôvodu, hlavne z priemyselných oblastí susedných štátov.

Biotické a abiotické škodlivé činitele

Vysoké percento ihličnatých a listnatých drevín je poškodených a teda ľahšie podliehajú prírodným katastrofám. Na poškodzovaní lesov sa v prevažnej miere podieľajú **abiotické** škodlivé činitele, z ktorých najväčší podiel majú veterné kalamity (2 686 833 m³ napadnutého dreva v roku 2007). Z **biotických** škodlivých činiteľov sú najvýznamnejšou skupinou podkôrníky (2 506,8 tis. m³).

Následky pôsobenia škodlivých činiteľov umožňuje identifikovať aj výška náhodnej ťažby dreva. Jej objem v roku 2007 dosiahol 4,7 mil. m³ (56,2 %).

Poškodenie lesov abiotickými a biotickými činiteľmi (tis.m³)

Zdroj: MP SR; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Biotické a abiotické škodlivé činitele](#))

Výskyt abiotických činiteľov a ich následkov na lesné porasty sa nedá presnejšie prognózovať, závisia hlavne od meteorologických javov. V dlhodobjšom výhľade možno predpovedať, že škody budú narastať. Náchylné na poškodenie sú predovšetkým smrečiny, pričom škody vznikajú najmä v jesennom a zimnom období. Situáciu v poškodení porastov podkôrnym a drevokazným hmyzom možno celkovo označiť ako veľmi nepriaznivú.

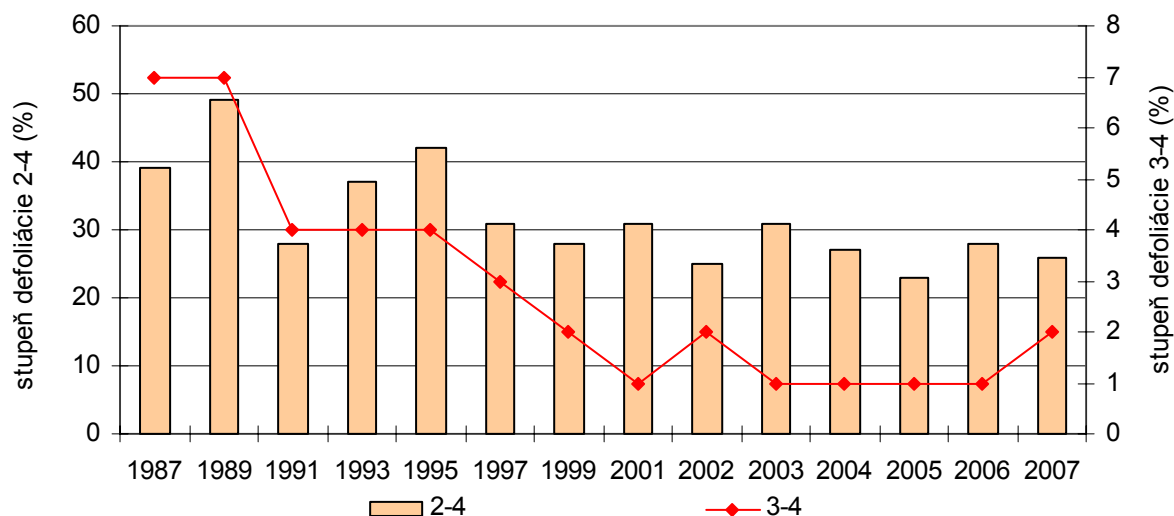
Zdravotný stav lesov

Za najkritickejší možno považovať rok 1989, kedy do stupňov poškodenia lesov 2-4 (odlístenie stromov v rozsahu 26-100 %) bolo zaradených až 49 % stromov.

Posledné roky bolo pozorované **zlepšenie** zdravotného stavu lesov (pričom zdravotný stav listnatých lesov Slovenska je stabilizovaný). Výkyvy v jednotlivých rokoch sú spôsobované predovšetkým klimatickými faktormi a počasím. Zdravotný stav lesov na Slovensku vykazuje v súčasnosti príznaky poškodenia **26 % stromov**, na čom majú dominantné postavenie

imisie. Je to horšia situácia ako európsky priemer a teda zdravotný stav lesov na Slovensku treba stále považovať za **veľmi nepriaznivý**.

Vývoj defoliácie lesov v SR (%)

Zdroj: LVÚ Zvolen; Spracoval: SAZP
(Indikátor 14. [Zdravotný stav lesov podľa defoliácie](#))

4.1.4 Zvýšenie ekonomickej efektívnosti LH (konkurencieschopnosť LH)

Výšku nákladov v ekonomike lesného hospodárstva ovplyvňuje v súčasnosti o.i. aj celkový rozsah pestovných prác a ochranných opatrení. Dlhodobé pôsobenie imisií najmä na horské lesy Slovenska nepriaznivo ovplyvňuje ich zdravotný stav a má ďalekosiahle dôsledky, ktoré sa prejavujú v znižovaní prírastavosti, kvality a tým aj tržieb za drevo. Tieto sú rozhodujúcou položkou pre krytie uvedených nákladov. Dôsledky pôsobenia antropogénnych činiteľov sa prejavujú aj v povážlivom vzostupe náhodných ťažieb, ktoré predstavujú vysoké % z celkovej realizovanej ťažby. Významné sú aj vetrové a snehové kalamity, ale aj regionálne rozširovanie podkôrneho a drevokazného hmyzu.

V období po roku 1990 vzrastá aj nárast požiadaviek na plnohodnotné uplatňovanie verejnoprospešných funkcií lesov, ktorých časť je už nad únosnú mieru. V tomto období bol však zaznamenaný aj výrazný pokles podpory lesníctva formou dotácií zo štátneho rozpočtu. Narastajú problémy spojené s transformáciou drevospracujúceho priemyslu a obchodu s drevom. Enormný záujem o časť sortimentov ihličnatého dreva, nezáujem a prebytok listnatých sortimentov, vysoké pohľadávky z obchodného styku tiež významne ovplyvňujú ekonomiku vlastníkov lesov a v konečných dôsledkoch aj súčasný stav slovenského lesníctva.

4.2 Legislatívne nástroje v lesnom hospodárstve

Jedným z hlavných nástrojov realizácie stratégie LH a správneho obhospodarovania lesov je legislatíva oblasti LH.

Zákon č. 326/2005 Z.z. o lesoch

Nový zákon NR SR č. 326/2005 Z.z. o lesoch účinný od 1. septembra 2005 vychádza zo spoločenského poslania lesov ako jednej z najdôležitejších zložiek životného prostredia a zároveň ako producenta obnoviteľnej suroviny – drevenej hmoty. Nadväzuje na bohatú tradíciu minulého lesníckeho zákonodarstva a súčasne sa zameriava na zabezpečenie modernej koncepcie trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch. Z dôvodu nárastu

požiadaviek na mimoprodukčné funkcie lesov vytvoril predpoklady na zosúladenie záujmov spoločnosti a vlastníkov lesov (uhrádzanie majetkovej ujmy z obmedzenia vlastníckeho práva). Upravil postupy odborného a diferencovaného hospodárenia v lesoch, jeho finančného zabezpečenia, rieši účasť štátu na zveľaďovaní lesného hospodárstva, ktorá je potrebná z hľadiska zabezpečovania nenahraditeľných funkčných účinkov v celospoločenskom záujme (ustanovuje možnosť poskytnutia podpory z verejných zdrojov) a odstránil dovtedajšiu legislatívnu roztrieštenosť lesníckej problematiky.

Zákon je zosúladený s vecne príslušnou legislatívou Európskej únie. Z hľadiska pozornosti, ktorú zákon venuje požiadavkám na zachovanie biologickej diverzity, produkčnej a obnovnej schopnosti a funkčnej účinnosti lesov, je v úplnej zhode s celosvetovo presadzovanou koncepciou trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, ako aj s medzinárodnými zmluvami a dohovormi, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Ďalšie právne predpisy sektoru LH

Zoznam všeobecne záväzných právnych predpisov za oblasť lesného hospodárstva aj spolu so stručným vypichnutím ich environmentálnych aspektov nájdete na tomto odkaze:

<http://enviroportal.sk/legislativa/>

5. Aký je vplyv lesného hospodárstva na životné prostredie v SR?

Celkovo hovoriť o vplyve lesného hospodárstva na ŽP (hlavne v negatívnom zmysle - ako je to opodstatnené pri iných ekonomických sektoroch) nie je veľmi relevantné vzhľadom na jeho špecifické postavenie. Toto vyplýva hlavne z faktu, že hlavným organickým výrobným prostriedkom v lesnej výrobe je les, ktorý je zložitým ekologickým systémom tvoreným a ovplyvňovaným radom prírodných činiteľov a ktorý je v podstate jednou zo zložiek životného prostredia a krajiny. Lesné ekosystémy zohrávajú kľúčovú úlohu a majú nezastupiteľné miesto pri vytváraní a ochrane životného prostredia v krajine a pri udržiavaní ekologickej stability územia. Z tejto podstaty sa dá teda len minimálne hovoriť o negatívnych vplyvoch sektora na ŽP (pri zachovávaní koncepčných a legislatívnych opatrení) tak, ako je to zrejme u ostatných sektoroch hospodárstva. Lesníctvo vždy výrazne viac vychádzalo z ekologických zásad ako napr. poľnohospodárstvo, či iné odvetvia.

Lesné hospodárstvo ako základný ekostabilizačný faktor nielen Slovenska, ale aj v európskom meradle sa aktívne podieľalo a bude sa podieľať na tvorbe životného prostredia. Boli prijaté a rozpracované závery štyroch Ministerských konferencií o ochrane lesov v Európe. Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji v Rio de Janeiro taktiež prijala dôležité dokumenty vo vzťahu k lesnému hospodárstvu. Vzhľadom na osobitné postavenie lesného hospodárstva a previazanosť lesov s okolitou krajinou sa teda jeho vplyv na životné prostredie prejavuje väčšinou pozitívne.

Vyplýva to aj z realizácie opatrení lesníckej koncepcie SR v súlade so stratégiou EÚ a dlhodobými strategickými cieľmi lesníctva vychádzajúcich z globálnych záujmov ľudstva, ktorá predpokladá nastúpenie trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, zvýšenie ekologizácie činností, rozvoj biodiverzity lesných spoločenstiev a vôbec posilnenie verejnoprospešných funkcií lesov.

Strategické ciele LH SR nepôsobia negatívne na životné prostredie, ale opačne, zveľaďujú ho. Verejnoprospešné funkcie, ako aj požiadavky ŽP zabezpečuje LH v rámci ekonomických možností. Obhospodarovanie lesov, ktoré bude spĺňať kritériá ochrany prírody, je možné za predpokladu úhrady zvýšených nákladov a ujmy, ktoré pritom vznikajú ich vlastníkom a užívateľom.

5.1 Východisková situácia v SR

V dôsledku veľkej geografickej rôznorodosti Slovenska, na relatívne malom území nachádzame širokú škálu lesných vegetačných stupňov a v rámci nich pestrú paletu lesných typov. Hospodárske lesy zaberajú 68,2 % a ich výmera má od roku 1990 klesajúcu tendenciu, naopak zvýšil sa podiel ochranných lesov a lesov osobitného určenia. V najvyššom stupni prirodzenosti sa nachádza vyše 28 % výmery porastovej plochy lesov SR. Z hľadiska ekologickej stability lesných ekosystémov možno konštatovať, že na Slovensku sa nachádza takmer 20 % ekologicky stabilných a 48 % prevažujúco ekologicky stabilných lesných ekosystémov.

Význam lesov, ako základnej zložky prírodného a krajinného prostredia bude stúpať. Preto sa naďalej budú posilňovať pôdoochranné a vodohospodárske funkcie lesných porastov (ich pozitívne účinky pri regulácii prietoku vodných tokov, zadržiavanie vody), ako aj ich nezastupiteľná funkcia z hľadiska ochrany prírody a krajiny (poskytujú úkryt, substrát alebo potravu mnohým špecializovaným druhom organizmov). Posilní sa tiež zdravotná a rekreačná funkcia lesa (vytvárajú osobitnú lesnú mikroklimu, produkujú kyslík). Pôjde najmä o vytváranie lesov osobitného určenia zabezpečujúcich priaznivé prostredie v okolí zariadení liečebno-preventívnej starostlivosti v kúpeľných mestách, v ochranných pásmach prírodných liečivých zdrojov, stolových minerálnych vôd a v ochranných pásmach vodných zdrojov (nádrží). Ďalej sa rozšíria lesné parky a prímestské lesy. Postupnou ekologizáciou LH sa zabezpečí súlad medzi produkčnou a verejnoprospešnými funkciami lesov.

Nasledujúce kapitoly sa zaoberajú vzťahom lesného hospodárstva a okolitého životného prostredia.

Zoznam agregovaných a individuálnych lesnícko-environmentálnych indikátorov relevantných pre charakteristiku vzťahu lesného hospodárstva a životného prostredia

Postavenie v DPSIR štruktúre	Agregovaný indikátor	Individuálny indikátor
Tlak	Obnova lesov	Podiel prirodzenej obnovy z celkovej výmery každoročne obnovovaných plôch
	Využívanie lesov	Využívanie lesných zdrojov (rovnováha medzi prírastkom a ťažbou dreva) Produkcia a spotreba dendromasy v LH
Stav	Environmentálny stav lesov	Zásoby uhlíka v lesnej biomase a pôde Biodiverzita lesov a jej ohrozenosť
	Funkcie lesov	Kategorizácia lesov Záchyty emisií CO ₂
Odozva	Ochrana prírody	Lesy a chránené územia

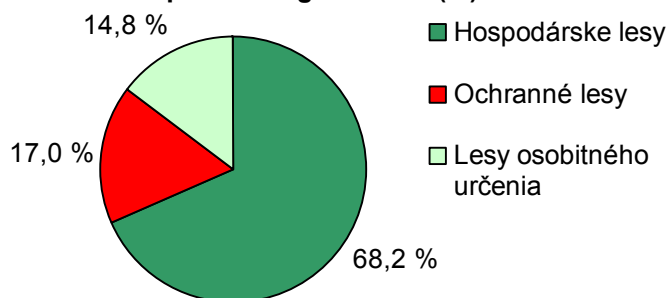
*D – driving force – hnacia sila *P – pressure – tlak *S – state – stav *I – impact – dôsledok *R – response – odozva

5.1.1. Význam funkcií lesov

Vývoj kategorizácie lesov na Slovensku

Doterajší vývoj kategorizácie lesov svedčí o dlhodobom poklese výmery hospodárskych lesov na úkor lesov mimoprodukčných, od roku 2000 však zaznamenávame ich opätovný mierny nárast (v roku 2007 tak činil 68,2 %). Naproti tomu, v dôsledku zvyšovania nárokov na plnenie verejnoprospešných funkcií došlo k **zvyšovaniu výmery ochranných lesov** (zo 7,9 % v roku 1960 na 17 % v roku 2007), v posledných rokoch je ich výmera stabilizovaná, no predpokladá sa ešte mierne zvýšenie ich plochy. Výmera lesov osobitného určenia vzhľadom na ich špecifickú spoločenskú potrebu najprv narastala, neskôr sa znížila – hlavne dôsledkom vypustenia subkategórie lesov pod vplyvom imisií spomedzi lesov osobitného určenia.

Súčasnú zastúpenie kategórií lesov (%)

Zdroj: NLC-LVÚ Zvolen; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Kategorizácia lesov](#))

Záchyty emisií CO₂

Podiel lesného hospodárstva na tvorbe oxidu uhličitého je zanedbateľný. Naopak, lesné porasty sa v značnej miere podieľajú na jeho **záchytoch**, pričom ich rozloha v SR činí okolo 41 % územia. Ročný **záchyt emisií CO₂** na území Slovenska je pomerne variabilný a pohybuje sa v rozmedzí 1 000 – 5 000 kiloton CO₂, čo predstavuje zníženie celkových emisií oxidu uhličitého na Slovensku

o 2 – 7 %. V roku 2006 činil záchyt CO₂ lesnými ekosystémami cez 3 097 Gg. (Indikátor [Záchyty emisií CO₂ lesnými ekosystémami](#))

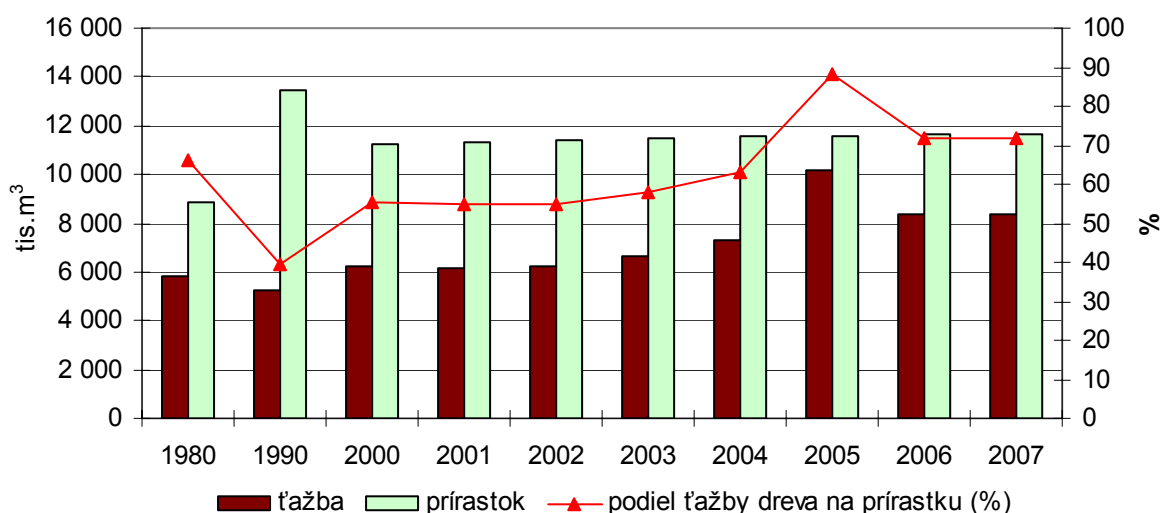
5.1.2. Využívanie lesov

Využívanie lesných zdrojov

Hlavnou strategickou prioritou v LH je aj zabezpečenie obhospodarovania lesov podľa zásad trvalo udržateľného hospodárenia, ktoré môžeme hodnotiť o.i. intenzitou využívania lesných zdrojov. Tá predstavuje **pomer prírastku lesa k jeho ťažbe**.

Tento podiel v konečnom dôsledku narástol z 39,3 % (1990) na 71,7 % (2007) a to hlavne v dôsledku realizácie nadmerných náhodných ťažieb spôsobených kalamitami. Na Slovensku môžeme však využívanie lesov hodnotiť stále ako trvalo udržateľné, keďže je ťažba dreva nižšia ako jeho ročný prírastok. Vykonané ročné ťažby dlhodobo dosahujú 40 až 66 % podielu čistého ročného prírastku.

Podiel ťažby dreva na prírastku (tis.m³; %)

Zdroj: LVÚ Zvolen; Spracoval: SAZP
(Indikátor [Využívanie lesných zdrojov](#))

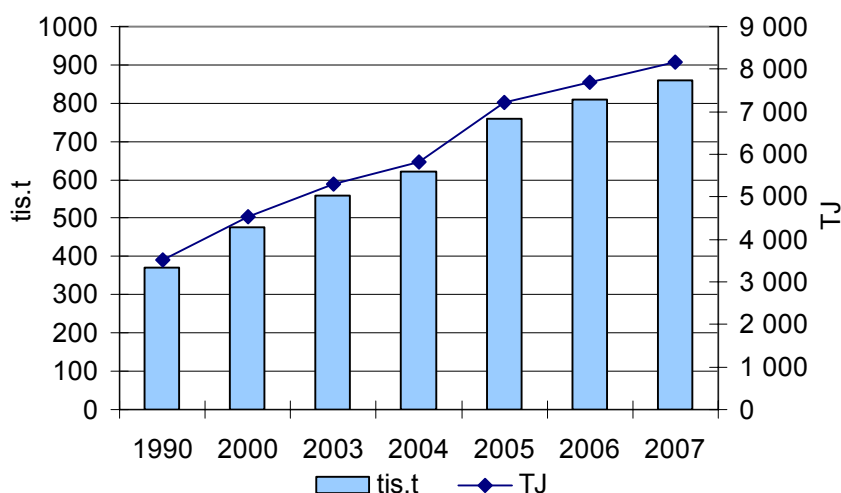
Produkcia a spotreba dendromasy v LH

Spotreba palivovej biomasy (23,9 tis.t k roku 2007 v rámci LH), ako aj jej produkcia (860 tis.t) dlhodobo stúpa. Využitie lesnej biomasy na energetické účely v SR, ako aj v samotnom LH, však stále výrazne zaostáva za potencionálnymi možnosťami z hľadiska využiteľnosti zdrojov, energetickej efektívnosti a z toho vyplývajúcich environmentálnych a ekonomických prínosov, pričom súčasný využiteľný **potenciál dendromasy z LH** činí 2 432 tis. ton, čo predstavuje energetický ekvivalent 28,6 PJ. Súčasný podiel drevnej biomasy na celkovej spotrebe PEZ na Slovensku je približne 2 %.

Na podporu energetického využívania biomasy ako najvýznamnejšieho OZE bol schválený v roku 2005 Akčný plán pre biomasu EÚ. Cieľom v roku 2020 je dosiahnutie 12 % podielu biomasy na celkovej spotrebe PEZ v EÚ. Vzhľadom na súčasný trend rastu spotreby potravín a teda potrebu využívania poľnohospodárskej pôdy je drevná biomasa aspoň v strednodobom výhľade perspektívnejším OZE ako poľnohospodárska biomasa.

V uplynulom roku naďalej vzrastal záujem o energetické využívanie dreva, najmä u obyvateľstva.

Ročné množstvo dendromasy na energetické využitie produkované v LH (tis.t; TJ)

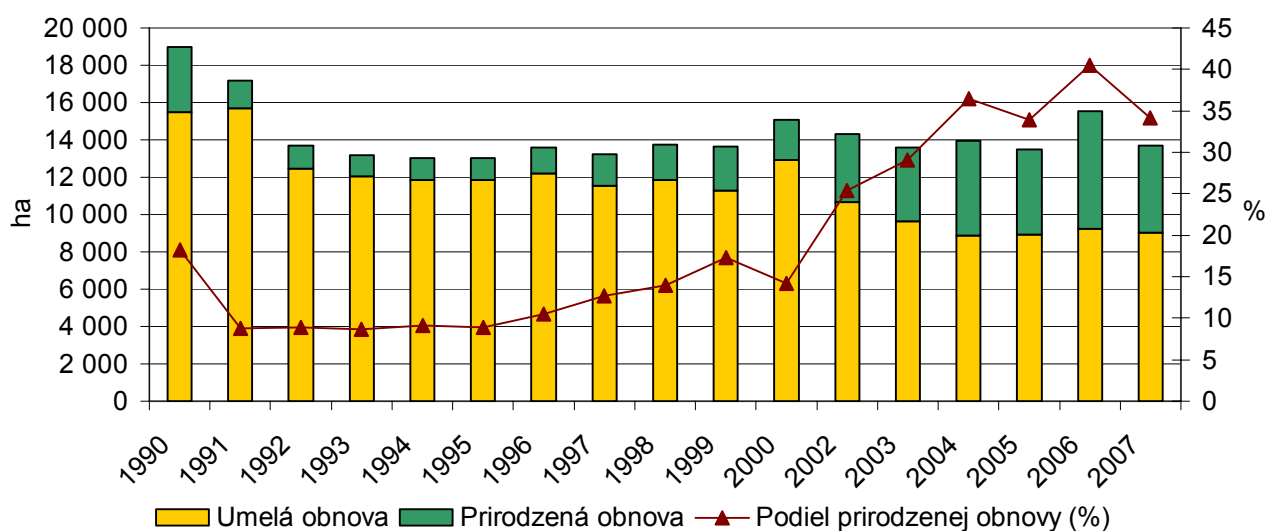
Zdroj: NLC-LVÚ Zvolen; Spracoval: SAŽP

5.1.3. Rozvoj biodiverzifikácie lesov

Vývoj obnovy lesných porastov

V nedávnej minulosti sa preferoval hlavne kvôli ekonomicky efektívnej ťažbe a lepšiemu využitiu mechanizovanej práce vyšší podiel umelej obnovy (dosiahol sa podiel až 80 %). Vývoj obnovy lesných porastov ukazuje, že celkový rozsah obnovy a umelá obnova lesných porastov sa znižuje. V súčasnosti sa pri presadzovaní trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch kladie osobitný dôraz na **zvýšenie podielu prirodzenej obnovy**, ktorý sa v rokoch 1990 - 2007 prakticky zdvojnásobil a v súčasnosti predstavuje **34,1 %**. No ani zďaleka zatiaľ nedosahujeme úroveň lesnícky vyspelých štátov s porovnateľnými ortografickými podmienkami (40 – 88 %).

Vývoj obnovy lesov v SR (ha; %)

Zdroj: NLC-LVÚ Zvolen; Spracoval: SAŽP

(Indikátor [Podiel prirodzenej obnovy z celkovej výmery každoročne obnovovaných plôch](#))

Zásoby uhlíka v lesných ekosystémoch

Od začiatku storočia sa postupne transformuje časť poľnohospodárskej pôdy na lesnú. V období rokov 1950-2007 sa množstvo **viazaného uhlíka v lesoch** SR zvýšilo o viac ako 50 Tg, hlavne pri listnatých drevinách, čo je dôsledok rozširovania zalesnenej plochy a zvýšenia hektárových zásob drevnej hmoty. (Indikátor [Zásoby uhlíka v lesnej biomase a pôde](#))

Biodiverzita lesov a jej ohrozenosť

Biologická rozmanitosť lesných ekosystémov patrí k prioritám súčasného lesníctva a k hlavným úlohám LH na začiatku nového milénia. Dôležité v tomto ohľade je smerovanie k druhovej i vekovej rozmanitosti lesov. Totiž jedným z indikátorov funkčnosti lesov je, že lesné biotopy sú stále domovom pre najväčší počet stavovcov na európskom kontinente.

Veľký význam pre implementáciu trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch má sledovanie ohrozených lesných druhov. Na Slovensku však zatiaľ neexistuje špeciálna databáza s takýmito druhmi. Najviac kriticky ohrozených druhov na Slovensku pochádza z biotopov globálne ohrozených v celej Európe.

K dispozícii sú však údaje zozbierané UN/ECE/FAO v rámci ich nového globálneho hodnotenia lesov mierneho a boreálneho pásma (TBFRA 2000) o druhoch viazaných na lesné prostredie, z ktorých vyplýva, že 20-50 % cicavcov a 15-40 % vtákov viazaných na lesné biotopy je zaradených ako ohrozené druhy.

Na zabezpečenie vhodnej ochrany, zveľaďovania a trvalej udržateľnosti biodiverzity lesa je nevyhnutné systematické monitorovanie a hodnotenie jej stavu. V tomto smere musí Slovensko, ako signatárska krajina konferencií ministrov o ochrane lesov v Európe, využívať národné indikátory na hodnotenie „*Udržiavania, ochrany a vhodného zvyšovania biologickej diverzity lesných ekosystémov*“. (Indikátor [Biodiverzita lesov a jej ohrozenosť](#))

Lesy a chránené územia

Lesy majú nezastupiteľné miesto pri tvorbe a ochrane prírody a krajiny a sú cennou súčasťou osobitne chránených území (CHÚ). Chránené územia sa vyhlasujú za účelom ochrany najvýznamnejšieho prírodného dedičstva, pričom často krát ide o zachovalé časti lesných ekosystémov. **Lesnatosť** osobitne chránených častí prírody je **okolo 73 %**, z toho teda vyplýva veľká dôležitosť lesných ekosystémov v týchto územiach. Celková výmera **chránených území** v SR predstavuje 23 % z územia Slovenska a viac ako **43 % rozlohy lesných pozemkov**. Za takéhoto stavu sa dostávajú sektor LH a ochrana prírody do stretu vlastných záujmov, pričom celkový podiel lesov s **obmedzeniami ochrany prírody** činí **57 %**.

Je potrebné prehodnocovať rozsah chránených území a stupne ochrany na lesných pozemkoch, vrátane ich zonácie, o.i. aj z dôvodu obmedzovania bežného obhospodarovania lesov a s tým spojenej ujmy.

Veľkoplošné chránené územia SR a ich lesnatosť

Spracoval: SAŽP
(Indikátor [Lesy a CHÚ](#))

V rámci sústavy **NATURA 2000** lesné pozemky v navrhnutých CHVÚ tvoria **53 %** a v navrhovaných ÚEV **86,7 %** ich výmery. Ochrana takýchto území sa realizuje v závislosti od stupňa ich ochrany (2.-5. stupeň) s rastúcim obmedzovaním, resp. zákazmi rôznych činností či obhospodarovania. Podľa smerníc NATURA 2000 je však v týchto územiach dôležitý len cieľ – a to priaznivý stav druhov a biotopov z hľadiska ochrany prírody, nie sú teda definované konkrétne opatrenia (sú plne v kompetencii členských štátov EÚ). Pritom na mnohých lesných lokalitách NATURA 2000 nie je potrebné meniť súčasný spôsob obhospodarovania, práve ten totiž viedol k vzniku predmetu ochrany a následne vymedzeniu územia. Nie ale všetky ciele ochrany prírody možno dosiahnuť trvalo udržateľným lesníctvom. Potrebné a významná je i existencia nenarušených oblastí bez hospodárskej činnosti, hlavne z vedeckého hľadiska (ako referenčné územia).

6. Zvyšuje sa environmentálna efektivita lesného hospodárstva v SR?

Problémom environmentálnych aspektov sektorov v súčasnosti je o.i. fakt, že chýba dostatočný prienik jednotlivých sektorových politík, ktorých napĺňanie a vzájomné pôsobenie by smerovalo k trvalo udržateľnému rozvoju. Z uvedeného vyplýva potreba rešpektovať integrovaný prístup na elimináciu environmentálnych problémov a integrovaný manažment ich riadenia/kontroly.

Úspešnosť implementácie environmentálnej politiky do sektorov ekonomickej činnosti možno charakterizovať o.i. korelačnou závislosťou medzi ekonomickými ukazovateľmi príslušného sektora (vyjadrených napr. ukazovateľmi HDP – hrubý domáci produkt, resp. HPH – hrubá pridaná hodnota) a negatívnymi, príp. pozitívnymi environmentálnymi dôsledkami tohto sektora na životné prostredie, ktoré sú zas odrazom tzv. environmentálnej efektivity, resp. environmentálnej efektivity príslušného sektora.

V hrubom priblížení – príslušný sektor ekonomickej činnosti sa stáva environmentálne efektívnym v prípade, ak sa darí zabezpečiť jeho ekonomický rast pri minimalizovaní jeho negatívnych, resp. zlepšovaní pozitívnych environmentálnych dôsledkov na životné prostredie.

Celkovo hovoriť o environmentálnej efektivite lesného hospodárstva založenej na hodnotení negatívnych vplyvov k ekonomickému pokroku nie je však veľmi relevantné a možné vzhľadom na jeho špecifické postavenie oproti ostatným sektorom hospodárstva (hlavným organickým výrobným prostriedkom v lesnej výrobe je les, ktorý je zároveň jednou zo zložiek životného prostredia a krajiny) a tiež vzhľadom k nedostatočným údajom pre takéto zhodnotenie.

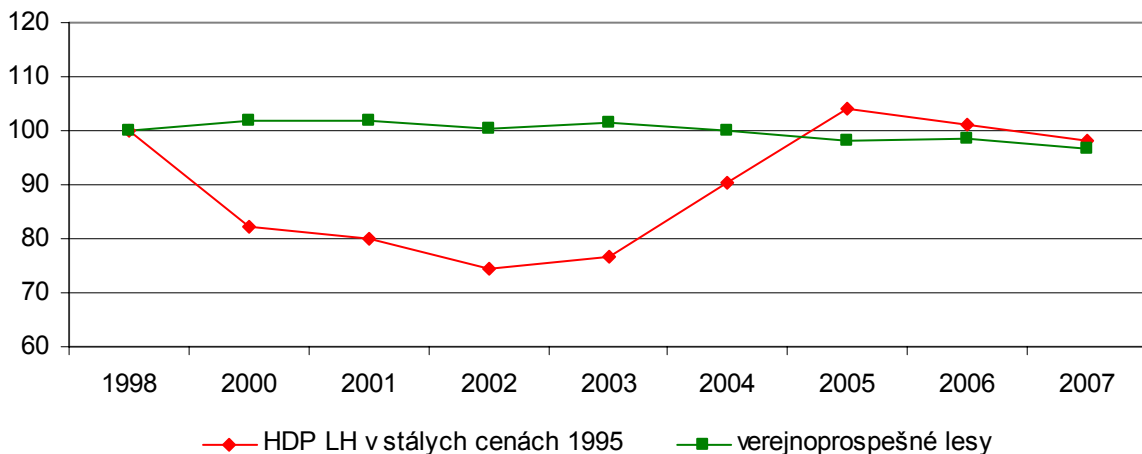
Vzhľadom na prevažne priaznivý vplyv lesníctva na životné prostredie boli teda hodnotené k ekonomickému vývoju LH niektoré indikátory s pozitívnym environmentálnym dopadom, pričom v týchto prípadoch sa preukázala pozitívna environmentálna efektivita sektora na ŽP.

6.1 Environmentálna efektivita lesného hospodárstva vzhľadom na zastúpenie lesov s verejnoprospešnou funkciou

V dôsledku zvyšovania nárokov na plnenie mimoprodukčných (verejnoprospešných) funkcií dochádzalo k postupnému zvyšovaniu výmery ochranných lesov, pričom od roku 2005 ju môžeme považovať za stabilizovanú. Aj výmera lesov osobitného určenia vzhľadom na ich špecifickú spoločenskú potrebu v poslednom období najprv narastala, neskôr však došlo k jej zníženiu – hlavne dôsledkom vypustenia subkategórie lesov pod vplyvom imisií spomedzi lesov osobitného určenia. Sumárne môžeme konštatovať rastúci, no v posledných rokoch už stabilizovaný trend vo výmere mimoprodukčných lesov s perspektívou ich ďalšieho mierneho nárastu.

Environmentálna efektivita LH vzhľadom na výmeru mimoprodukčných lesov

index 100=1998

Spracoval: SAŽP

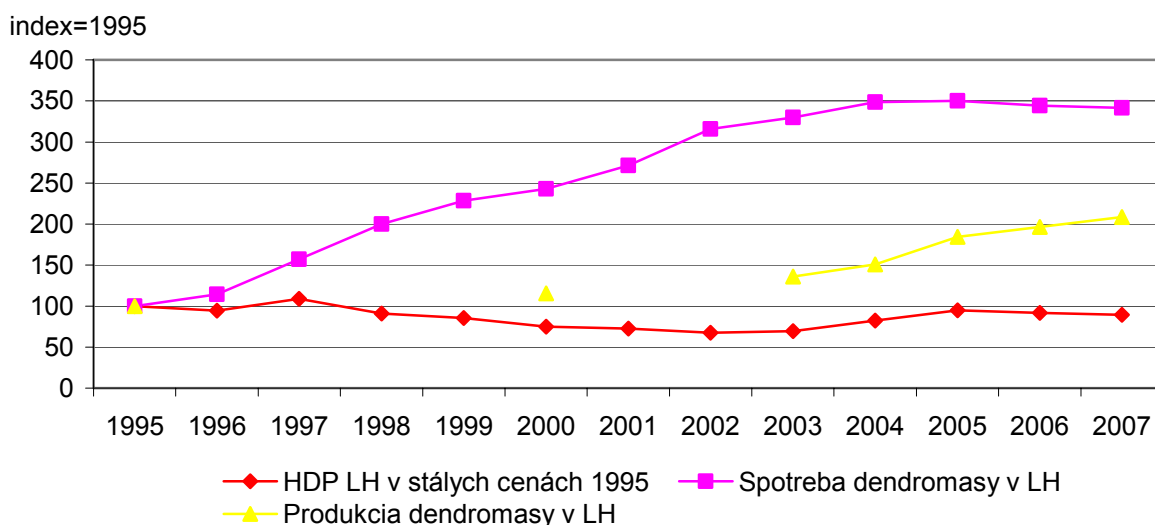
Environmentálnu efektívitu LH vzhľadom na výmeru mimoprodukčných lesov môžeme zhodnotiť všeobecne ako mierne pozitívnu (z dlhodobejšieho pohľadu), keďže táto po roku 1990 vzrástla o viac ako 40 %, pričom vývoj HDP v LH je kolísavý a v súčasnosti mierne pod úrovňou roka 1998. (Posledné roky je už táto výmera stabilizovaná).

(Indikátor [Environmentálna efektívita lesného hospodárstva vzhľadom na zastúpenie lesov s verejnoprospešnou funkciou](#))

6.2 Environmentálna efektívita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu dendromasy

Spotreba palivovej biomasy z lesníckej činnosti - dendromasy (23,9 tis.t k roku 2007 v rámci LH), ako aj jej produkcia (860 tis.t) pri kolísavo vyrovnanom HDP lesného hospodárstva dlhodobo stúpa, čo je čiastočne pozitívny trend environmentálnej efektivity LH vzhľadom na spotrebu dendromasy.

Environmentálna efektívita LH vzhľadom na produkciu a spotrebu dendromasy

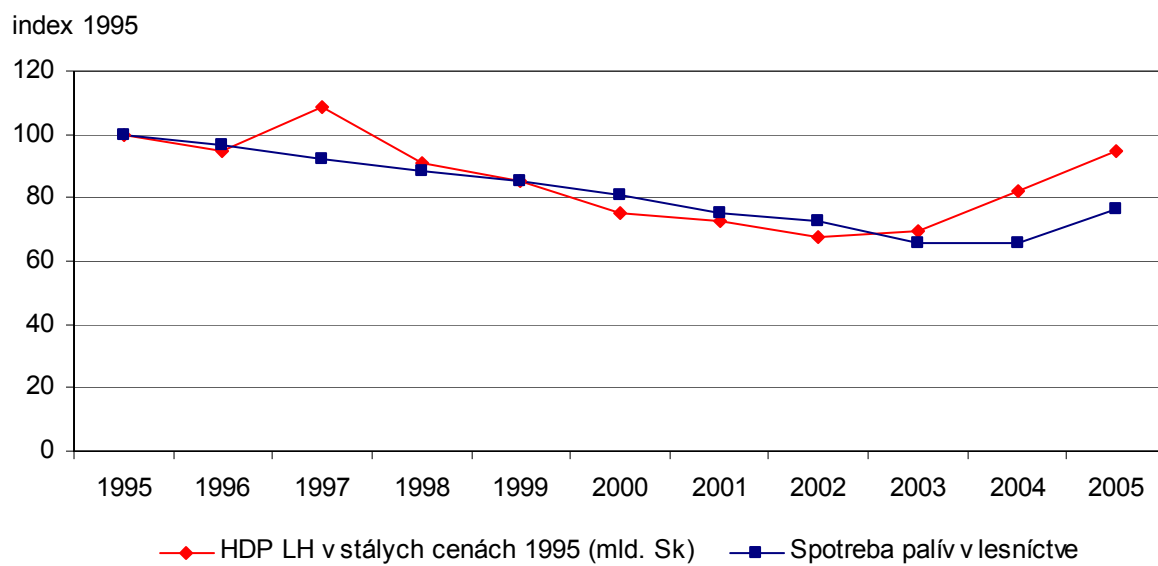
Spracoval: SAŽP

(Indikátor [Environmentálna efektívita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu dendromasy](#))

6.3 Environmentálna efektívita lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu palív

Hodnotenie environmentálnej efektivity v súvislosti s celkovou spotrebou palív v lesnom hospodárstve môžeme hodnotiť ako čiastočne pozitívnu, nakoľko spotreba palív v LH postupne klesá (miernejšie dopady na ŽP) pri kolísavom vývoji (v súčasnosti mierne pod úrovňou roka 1995) HDP v sektore.

Environmentálna efektívita LH vzhľadom na spotrebu palív v lesníctve

Spracoval: SAŽP

(Indikátor [Environmentálna efektívnosť lesného hospodárstva vzhľadom na spotrebu palív](#))

Zoznam použitej literatúry

1. EURÓPSKA KOMISIA. NATURA 2000 a lesy „Výzvy a možnosti“ (interpretačná príručka). Brusel: EK - DG ENV, 2003, 98 s.
2. KONOPKA, J. a kol. *Koncepčné zámery lesníctva SR do konca roka 2006*. Zvolen: Lesnícky výskumný ústav Zvolen, 2003, 77 s.
3. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR, NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM. *Správa o lesnom hospodárstve v SR 2007 (zelená správa)*. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2007, 113 s. www.land.gov.sk
4. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR, NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM. *Správa o lesnom hospodárstve v SR 2008 - koncept (zelená správa)*. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2008, 113 s.
5. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM - LESNÍCKY VÝSKUMNÝ ÚSTAV ZVOLEN. *Národný lesnícky program Slovenskej republiky*, 2007, 63 s. www.forestportal.sk
6. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR, LESNÍCKY VÝSKUMNÝ ÚSTAV. *Správa o lesnom hospodárstve v SR 2004 (zelená správa)*. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2004, 168 s.
7. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR, LESNÍCKY VÝSKUMNÝ ÚSTAV. *Správa o lesnom hospodárstve v SR 2005 (zelená správa)*. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2005, 201 s.
8. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR, LESNÍCKY VÝSKUMNÝ ÚSTAV. *Správa o lesnom hospodárstve v SR 2006 (zelená správa)*. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2006.
9. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Analýza vývoja a súčasného stavu lesného hospodárstva SR (1990-1998)*. www.mpsr.sk
10. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Koncepcia lesníckej politiky do roku 2005*. www.mpsr.sk
11. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Lesníctvo SR na ceste do EÚ*. www.mpsr.sk
12. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Plán rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2004 – 2006*. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2004, 216 s.
13. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Program rozvoja LH SR do roku 2010*. www.mpsr.sk
14. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Slovenskej republiky 2004 - 2006*. Bratislava: Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2003a, 121 s.
15. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Strednodobá koncepcia politiky pôdohospodárstva na roky 2004 až 2006: Lesné hospodárstvo*. Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2003b, 28 s.
16. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Koncepcia rozvoja pôdohospodárstva na roky 2007-2013 - Lesné hospodárstvo*. Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 2007, 28 s. www.forestportal.sk
17. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR. *Usporiadanie vlastníckych vzťahov k lesným nehnuteľnostiam*. www.mpsr.sk
18. MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR, SLOVENSKÁ AGENTÚRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA. *Správa o stave životného prostredia SR v roku 2004*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, 2005, 244 s.
19. MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR, SLOVENSKÁ AGENTÚRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA. *Správa o stave životného prostredia SR v roku 2006*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, 2007, 320 s.
20. MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR. *Národný environmentálny akčný program*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, 1998

21. NOVOTNÝ, J. a kol.: *Konferencie ministrov o ochrane lesov v Európe*. Zvolen: Lesnícky výskumný ústav Zvolen, 2003, 199 s.
22. ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *OECD Environmental Data: Compendium 2004. Forestry*. Paris: OECD, 2004
23. SLOVENSKÁ REPUBLIKA. *Tretia národná správa o zmene klímy*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, 2001, 109 s.
24. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. *Lesné hospodárstvo v SR (vybrané ukazovatele v rokoch 1997-1999)*. Bratislava: ŠÚ SR, 2000, 49 s.
25. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. *Lesné hospodárstvo v SR za roky 1999-2003*. Bratislava: ŠÚ SR, 2004, 60 s.
26. ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SR. *Chránené územia Slovenska 59/2004*. Banská Bystrica: ŠOP SR, 2004, 40 s.
27. VLÁDA SR. *Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja*, 2001. www.tur.sk
28. Zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Zoznam skratiek

HDP	hrubý domáci produkt
LH	lesné hospodárstvo
LP	lesné pozemky
SR	Slovenská republika
CLC	Corine Land Cover
ŽP	životné prostredie
EEA	Európska environmentálna agentúra
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
TUR	trvalo udržateľný rozvoj
EÚ	Európska únia
UNECE	Hospodárska komisia OSN pre Európu
MCPFE	Ministerské konferencie o ochrane lesov v Európe
EK	Európska komisia
UNFF	Fórum OSN o lesoch
MP SR	Ministerstvo pôdohospodárstva SR
NLP	národný lesnícky program
IPF	Medzivládny panel o lesoch
IFF	Medzivládne fórum o lesoch
OSN	Organizácia spojených národov
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
NLC	Národné lesnícke centrum
LVÚ	Lesnícky výskumný ústav
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
NR SR	Národná rada SR
CHÚ	chránené územie
CHVÚ	chránené vtáčie územie
ÚEV	územie európskeho významu
OZE	obnoviteľné zdroje energie
PEZ	primárne energetické zdroje